

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 23.10.1995
COM(95) 495 def.

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE
AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT

EUROPESE UNIE - LATIJNS-AMERIKA

HUIDIGE STAND VAN ZAKEN EN VOORUITZICHTEN
IN VERBAND MET DE VERSTERKING VAN HET PARTNERSCHAP

1996 - 2000

INHOUD

INLEIDING	blz. 1
I. STRATEGISCH BELANG VAN DE VERSTERKING VAN DE BANDEN TUSSEN DE EUROPESE UNIE¹ EN LATIJNS-AMERIKA	blz. 2
1. Tal van factoren pleiten voor de toenadering van de Europese Unie tot Latijns-Amerika	blz. 2
2. De Europese Unie moet allesomvattend ingaan op de uitdagingen van het einde van de XXe eeuw	blz. 4
3. In de huidige fase van de in Latijns-Amerika geboekte vooruitgang maar nog steeds bestaande uitdagingen, moet Europa daar meer dan ooit vaste voet aan de grond krijgen	blz. 4
II. BALANS VAN DE BETREKKINGEN TUSSEN DE EUROPESE UNIE EN LATIJNS-AMERIKA	blz. 6
1. Aanzienlijke vooruitgang bij de politieke dialoog tussen de Europese Unie en Latijns-Amerika	blz. 6
2. Uit het samenwerkingsbeleid van de Europese Gemeenschap ² tussen 1990 en 1995 blijkt hoeveel er bereikt is	blz. 6
3. Voor diversifiëring vatbaar handels-, economisch en technologisch verkeer	blz. 8
4. Recente ontwikkelingen : regionale en specifieke aanpak van de betrekkingen tussen de Europese Unie en Latijns-Amerika	blz. 10
III. DENKBEELDEN VOOR EEN MEER DIEPGAAND PARTNERSCHAP MET LATIJNS-AMERIKA	blz. 12
1. Wat betekent Latijns-Amerika in het huidige wereldbestel ?	blz. 12
2. Een continent met allerlei uiteenlopende aspecten : de communautaire reactie	blz. 13
3. Te volgen strategieën	blz. 14

¹ De gehele tekst door zal de afkorting "EU" worden gebruikt om de "Europese Unie" aan te duiden. Het is ter vereenvoudiging dat er in deze mededeling wordt verwezen naar de Europese Unie. Een dergelijke verwijzing doet niets af aan de bevoegdheden van de Europese Gemeenschap om in een later stadium sommige van de beoogde juridische instrumenten goed te keuren.

² De gehele tekst door zal de afkorting "EG" worden gebruikt om de "Europese Gemeenschap" aan te duiden

INLEIDING

De vijf jaren waarin de richtsnoeren voor de samenwerking tussen de EG en Latijns-Amerika zijn toegepast (1991-1995)³ vielen samen met een periode van diepgaande energieke veranderingen, zowel op dat subcontinent als in Europa. Dank zij moedige inspanningen heeft Latijns-Amerika praktisch helemaal de weg naar de democratie teruggevonden. Doordat er nieuwe, striktere en gestagere economische beleidsmaatregelen zijn getroffen, met als kenmerk een grotere openstelling en een streven naar integratie in de internationale markten, kwam dit gehele subcontinent in een nieuwe groeifase terecht, waardoor het thans reeds als een economische zone "in opkomst" is te beschouwen.

Er zijn tal van initiatieven genomen om de betrekkingen tussen de EU en Latijns-Amerika te intensiveren, zowel wat de politiek, de handel als de samenwerking betreft.

Na de dialoog van San José, die in 1984 met de Centraalamerikaanse landen werd aangeknoopt, werd er reeds in 1990 een dialoog met de Groep van Rio geïnstitutionaliseerd. Op de laatste vergaderingen, die plaats hadden te Sao Paulo (april 1994) en te Parijs (maart 1995) werd gewezen op de kwaliteit van het nieuwe partnerschapsklimaat dat de betrekkingen tussen deze beide regio's voortaan kenmerkt. Dat is ook wat de Raad tot uitdrukking heeft willen brengen door op 31 oktober 1994, op initiatief van de Duitse voorzitter, zijn goedkeuring te hechten aan een Basisdocument inzake de betrekkingen van de EU met Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied waarin de EU verklaart voornemens te zijn samen met die regio's naar een nieuwe vorm van samenwerking te streven.

Voorts kwam tijdens de achtereenvolgende Europese Raden van Korfoe en van Essen in 1994, en van Cannes in 1995, duidelijk tot uiting dat de betrekkingen met de Mercosur, met Mexico en met Chili nauwer moesten worden aangehaald. Aan die dossiers wordt voortaan zorgvuldig aandacht besteed bij de communautaire instanties. Tenslotte zij vermeld dat Latijns-Amerika reeds in diverse mededelingen van de Commissie aan de Raad en aan het Europees Parlement is behandeld⁴.

In het kader van een hechter partnerschap zijn allengs steeds meer uiteenlopende en verfijnde initiatieven genomen voor de samenwerking tussen de EU en Latijns-Amerika, om aan de nieuwe behoeften te voldoen van een subcontinent dat op zichzelf ook al zeer heterogeen is en dat moet ingaan op de uitdagingen in verband met de bestendiging van de democratiseringsprocessen, met het streven naar een internationale concurrentiepositie en met de oplossing van ter plaatse heersende problemen als armoede en sociale wanverhoudingen.

Met deze mededeling wordt beoogd om voorstellen in te dienen, ten einde tussen thans en het jaar 2000 meer diepgang te geven aan de betrekkingen tussen de EU en Latijns-Amerika, op grond van een diagnose van de betrekkingen tussen deze beide regio's en van een balans van de samenwerking tijdens de afgelopen periode (1991-1995).

³ Mededeling van de Commissie "Richtsnoeren voor de samenwerking met de ontwikkelingslanden van Latijns-Amerika en in Azië". COM(90)176 def., 11 juni 1990.

⁴ Mededeling van de Commissie aan de Raad en aan het Europees Parlement :
"Naar een versterking van het beleid van de Europese Unie ten aanzien van de Mercosur". COM(94)428 def., 19 oktober 1994. "Versterking van de betrekkingen tussen de Europese Unie en Mexico". COM(95)03 def., 8 februari 1995. "Naar een versterking van de betrekkingen tussen de Europese Unie en Chili". COM(95), 232 def., 31 mei 1995. "Steun voor de pogingen van ontwikkelingslanden" tot regionale integratie". COM(95)219 def., 16 juni 1995.

I. **STRATEGISCH BELANG VAN DE VERSTERKING VAN DE BANDEN TUSSEN DE EUROPESE UNIE EN LATIJNS-AMERIKA**⁵

Zowel de recente ontwikkelingen in de wereld als historische en culturele factoren, wederzijdse belangen en een weldoordachte internationale solidariteit, vormen stevige grondslagen voor gelijkgerichte acties om de Europese Unie en Latijns-Amerika de gelegenheid te geven hun betrekkingen nauwer aan te halen en in onderlinge overeenstemming te reageren op de algemene en regionale uitdagingen die de nabije toekomst voor hen in petto heeft.

Ook al is Latijns-Amerika een algemeen begrip geworden, dan dient er toch aan de dubbelzinnigheid daarvan te worden herinnerd, aangezien de betrokken bevolkingen (tegenwoordig in totaal 450 miljoen inwoners) niet alleen van Latijnse afkomst zijn. Hanteert men dit concept, dan is dat - naargelang van de mensen die het gebruiken - zowel te beperkt als te ruim, daar het een combinatie is van taalkundige, historische, geopolitieke, beschavings- en zelfs godsdienstaspecten. Ook doet dit denken aan een vorm van regionale eenheid als gevolg van een methode van gemeenschappelijke ontwikkeling. Maar die eenheid - waar Bolivar de vorige eeuw zo voor heeft gestreden - gaat op dit subcontinent samen met een zeer grote heterogeniteit.

Latijns-Amerika is zowel één geheel als veelzijdig en veelsoortig, waardoor de Europese Unie dit gebied op verschillende manieren moet aanpakken, waarbij iedere aanpak op de nationale en regionale realiteiten wordt afgestemd.

1. **TAL VAN FACTOREN PLEITEN VOOR DE TOENADERING VAN DE EUROPESE UNIE TOT LATIJNS-AMERIKA**

1.1. Historische en culturele factoren

De culturele identiteit van Latijns-Amerika is sterk doordrongen van de waarden, die het karakter en de geschiedenis van Europa hebben gevormd. Tijdens de vijf eeuwen dat deze beide regio's betrekkingen met elkander hebben onderhouden, konden de Europese idealen tot in het hart van de Latijnsamerikaanse samenlevingen worden verbreid, terwijl deze laatste op hun beurt altijd een grote aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op het oude continent. De totstandbrenging van een rechtsstaat, de wetsbeginselen, de in Latijns-Amerika wijdverbreide denkbeelden van vrijheid en democratie, maken deel uit van een geheel van filosofische en juridische begrippen die uit de Europese gedachtenwereld afkomstig zijn.

Het Latijnsamerikaanse continent heeft zich - als bestemming van emigratiestromen van uiteenlopende herkomst - een identiteit gevormd, met een zeer rijke inbreng van allerlei landen en van de inheemse beschavingen. In feite behoren de Europese - en met name Latijnse - wortels tot de identiteitsmodellen van deze landen.

De XXe eeuw werd gekenmerkt door de soms moeizame overgang van de Latijnsamerikaanse landen tot een systeem van representatieve democratie en economische openstelling. In feite hebben zij allerlei verschillende invloeden ondergaan, met name de Iberische, de Franse, de Italiaanse, de Angelsaksische en, meer recent, de Noordamerikaanse invloed.

1.2. Een gunstigere politieke toestand

Op politiek gebied is er aanzienlijke vooruitgang geboekt :

- de rechtsstaat en de consolidering van de democratische instellingen zijn een realiteit waarvoor de civiele samenleving zich steeds meer inzet, ondanks dat zij op sommige punten nog kwetsbaar blijft;
- voor de conflicten die Centraal-Amerika lange tijd verscheurd hebben zijn processen in de plaats gekomen voor de pacificatie en de wederopnemning in de maatschappij van ontheemde, gerepatrieerde en gedemobiliseerde bevolkingsgroepen;
- de subregionale integratiebewegingen zijn krachtig en pragmatisch hervat.

De democratische oriëntatie van Latijns-Amerika en de daar hervonden bestendigheid zijn gunstig voor de versterking van de banden van dat continent met Europa.

⁵ Deze perspectieven voor de betrekkingen tussen de Europese Unie en Latijns-Amerika gelden voor de landen in Zuid-Amerika, Mexico en Cuba met uitzondering van de ACP landen van de Caraïben (Guyana, Suriname en Belize inbegrepen).

1.3. Door de in Latijns-Amerika op gang gekomen economische groei kan dit continent een dynamische pool van aantrekkingskracht worden, die nieuwe kansen te bieden heeft voor handel en investeringen

De diepgaande economische veranderingen die zich momenteel in Latijns-Amerika voltrekken zijn bevorderend voor de toenadering tussen die regio en Europa. Terwijl Latijns-Amerika vanaf de jaren '50 tot de jaren '70 de grootste groei ter wereld heeft doormaakt, werden de jaren '80 gekenmerkt door een klimaat van recessie en een groot gebrek aan economische stabiliteit. Door de beleidsmaatregelen voor de stabilisering, de structurele aanpassing en de verbetering van de macro-economische gegevens in de jaren '90 ontstonden er gunstige voorwaarden voor ontwikkeling en groei. De toen ingezette ommekeer werd hoofdzakelijk door drie factoren bevorderd : de verlichting van de buitenlandse schuldenlast, de sanering van de openbare financiën en de terugkeer van de buitenlandse investeringen. Door de laatste jaren van ononderbroken groei hebben de Latijnsamerikaanse economieën de crisis ontegenzeggelijk langzamerhand achter de rug, ook al blijven zij nog risico's lopen doordat zij nog zo zwak van structuur zijn. Het is in het belang van Europa om aan dat groeiproces deel te nemen en om bij te dragen tot een verdieping en nadere uitwerking van de hervormingen en tot een vermindering van de instabiliteitsrisico's, welke verband houden met sterke maatschappelijke spanningen.

1.4. Het blijft nodig, strikte macro-economische beleidsmaatregelen te treffen

Deze nieuwe groeigolf heeft ook haar schaduwzijden en komt in ongelijke mate aan elk van de landen en van de verschillende takken van economie en geledingen van de maatschappij ten goede (hiervan getuigen de recente moeilijkheden in bepaalde landen). De vooruitzichten voor de groei van de Latijnsamerikaanse economieën en de volledige opnemng daarvan in het wereldwijde handelsverkeer blijven bemoedigend, mits die landen strikte macro-economische beleidsmaatregelen treffen en het structurele hervormingsproces elk voor zich in verschillende mate voortzetten. In verband daarmee zullen de Bretton Woods-instellingen een uiterst belangrijke rol blijven spelen. Het is van belang dat de EU-acties verenigbaar zijn met de stabiliserings- en structurele hervormingsprogramma's, en deze laatste ook versterken. Slechts op die voorwaarden - welke met name zullen leiden tot een stijging van het binnenlandse spaartegoed - een vereiste voor de stijging van de investeringen⁶ - kan Latijns-Amerika opnieuw de plaats innemen, die dit continent op de internationale markten toekomt.

1.5. Door de Latijnsamerikaanse integratie weer op gang te brengen, kunnen de dynamiek van het handelsverkeer, de verbetering van de concurrentiepositie en de ontwikkeling van nieuwe mogelijkheden voor de Latijnsamerikaanse landen worden bevorderd, waardoor zij een grotere rol kunnen spelen op het internationale toneel

Door het economisch herstel en de oprichting van nieuwe regionale groeperingen worden de integratieprocessen in Latijns-Amerika versneld. Zij maken deel uit van de openstelling en de wederopnemng van deze landen in de wereldeconomie, met een goede concurrentiepositie, vandaar het door de CEPAL (Economische Commissie voor Latijns-Amerika) uitgewerkte begrip "open regionalisme". Die processen komen tot uiting in een sterke stijging van het intraregionale handelsverkeer. Bovendien maken de behoeften in verband met de ontwikkeling van nieuwe infrastructuurvoorzieningen deze zone aantrekkelijker voor investeerders, met name uit Europa. Door de met de integratie (Groep van Rio, NAFTA, MERCOSUR, Andespact, Centraalamerikaanse Gemeenschappelijke Markt) geboekte vooruitgang zouden de Latijnsamerikaanse landen meer één lijn kunnen trekken en hun gemeenschappelijke belangen beter kunnen behartigen bij de internationale fora (de meeste van hen zijn thans reeds lid van de GATT en van de nieuwe WTO). Ook dragen deze vorderingen bij tot een vergemakkelijking van de institutionele dialoog op politiek en commercieel vlak met de partners van de EU.

1.6. Een nieuwe internationale context, die gunstig is voor de toenadering tussen de EU en Latijns-Amerika

Heden ten dage wordt de internationale context gekenmerkt door twee gelijklopende maar tegenstrijdige bewegingen : enerzijds een mondialisering van het handelsverkeer en, anderzijds, een zeker teruggrijpen naar de eigen identiteit en naar waarden die tot verbrokkeling leiden.

Daar zij beide openstaan voor de processen die tot een internationalisering van het handelsverkeer leiden, hebben Latijns-Amerika en de EU er belang bij om hun betrekkingen nauwer aan te halen en hun economieën meer onderling aanvullend te maken. Latijns-Amerika tracht namelijk zijn afzetgebieden en zijn voorzienings-

⁶ Ter vergelijking : de verhouding particuliere investeringen /BBP bedroeg in 1990-1993 33,5 % in Azië, tegenover 20,5 % in Latijns-Amerika (bron : IMF).

technologie- en kapitaalbronnen te diversifiëren en zich te verzekeren van de medewerking van partners met wie samenwerking nuttig kan zijn. Europa tracht zijn positie op commercieel en technologisch gebied in een regio met een groot groeipotentieel te consolideren en te verbeteren. Toch moet de mogelijkheid om een diepgaande relatie aan te knopen en een doeltreffende vorm van samenwerking tot stand te brengen niet tot zuiver economische overwegingen worden teruggebracht. Zij hangt ook af van culturele en geopolitieke factoren, die ertoe leiden dat de standpunten naar elkaar toegroeien en dat er gemeenschappelijke waarden naar voren komen.

Om rekening te houden met het toenemende gewicht van Latijns-Amerika op het internationale toneel, wordt er steeds meer diepgang gegeven aan de politieke dialoog, die reeds geïnstitutionaliseerd werd met de Groep van Rio en met Centraal-Amerika. De afsluiting van de Uruguay-Ronde en de versterking van het multilaterale stelsel voor de internationale handel zouden gunstige gevolgen moeten hebben voor de ontwikkeling van de betrekkingen tussen deze beide regio's. Die aspecten zouden een toename van het handelsverkeer en een vermindering van bepaalde moeilijkheden die zich in het verleden hebben voorgedaan ten gevolge moeten hebben. Tegen deze nieuwe achtergrond kunnen de samenwerkingsmogelijkheden - vooral op economisch en industrieel gebied - zich uitbreiden.

Tenslotte wordt met de bestrijding van de internationale, georganiseerde misdaad en in het bijzonder van de handel in verdovende middelen en fraude op wereldschaal ingegaan op gemeenschappelijke uitdagingen en op de noodzaak van een meer intensieve samenwerking.

2. DE EUROPESE UNIE MOET ALLESOMVATTEND INGAAN OP DE UITDAGINGEN VAN HET EINDE VAN DE 20^e EEUW

De Europese Unie moet niet alleen ingaan op de uitdagingen van de economische concurrentie en van het wereldwijde politieke evenwicht, maar ook haar doelstellingen van verdieping en uitbreiding nastreven. In feite neemt zij een bijzondere verantwoordelijkheid op zich bij het overgangsproces dat zich in Midden- en Oost-Europa voltrekt. Ook wil en kan Europa zijn doelstellingen niet bereiken zonder een actief beleid ten opzichte van de landen in het Zuiden te voeren, of dat nu het Middellandse-Zeegebied⁷ (dat in economisch opzicht en qua nabijheid van bijzonder groot belang is), de landen in Azië⁸ of de ACS-landen betreft. Ook moet de EU aanwezig zijn in de "zones in opkomst" op wereldniveau, zoals Latijns-Amerika.

3. IN DE HUIDIGE FASE VAN DE IN LATIJNS-AMERIKA GEBOEKTE VOORUITGANG MAAR NOG STEEDS BESTAANDE UITDAGINGEN MOET EUROPA DAAR MEER DAN OOI VASTE VOET AAN DE GROND KRIJGEN

Latijns-Amerika heeft aanzienlijke vooruitgang geboekt op allerlei niveaus, maar de daar gedane pogingen moeten worden voortgezet en geconsolideerd. In economisch opzicht blijven de ondernomen hervormingen namelijk onvolledig, ongeacht de omvang daarvan. De modernisering van het productieapparaat en het spaarniveau zijn nog ontoereikend. Er blijven "tweeledige" economische structuren bestaan : in Latijns-Amerika bestaan schrijnende sociale ongelijkheden en belangrijke gebieden van uitsluiting uit de maatschappij. Tijdens de crisisjaren ("de tien verloren jaren") zijn die ongelijkheden steeds groter geworden, terwijl de sociale beschermingsstelsels - als zij al bestonden - achteruit zijn gegaan en de extreme armoede is toegenomen⁹. Ondanks het economisch herstel, treft de werkloosheid een groot deel van de bevolking en breidt de informele sector zich steeds meer uit. Gezien het endemische probleem van de armoede en de marginalisering van een deel van de bevolking, moet er nog veel worden gedaan om tot een betere verdeling van de opbrengsten van de groei te komen, en tot een werkelijk concurrerende opnemng van dit subcontinent in de wereldeconomie. Om aan die problemen het hoofd te bieden, moet Latijns-Amerika allereerst op zijn eigen capaciteit kunnen bouwen. Ook moet het zich vergewissen van de solidariteit van en de samenwerking met haar partners op internationaal niveau.

⁷ Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement "Versterking van het Middellandse-Zeebeleid van de Europese Unie : voorstellen voor de tenuitvoerlegging van een Euro-mediterraan partnerschap", COM(95)72 def., 8 maart 1995.

⁸ Mededeling van de Commissie aan de Raad "Naar een nieuwe Azië-strategie", COM(94)314 def., 27 juli 1994.

⁹ Volgens de CEPAL leefde in 1990 46 % van de Latijnsamerikaanse bevolking - d.w.z. 200 miljoen mensen - beneden de armoedegrens.

Aan het einde van deze eeuw moet Latijns-Amerika op drie uitdagingen ingaan :

- * de rechtsstaat een bestendig karakter geven door het democratiseringsproces in institutioneel opzicht onomkeerbaar te maken;
- * zonder dralen de "sociale schuld" vereffenen door het probleem van de armoede en de maatschappelijke ongelijkheid aan te pakken;
- * de economische hervormingen aanvullen en een betere internationale concurrentiepositie verwerven.

In aansluiting op de rol die zij gespeeld heeft ten behoeve van de vredesprocessen, de regionale integratie of de ontwikkelingssamenwerking, **kan en moet de Europese Unie opnieuw bevestigen dat zij bereid is om als partner bij uitstek van Latijns-Amerika op te treden. Zij beschikt namelijk over samenwerkingsinstrumenten waarmee kan worden ingegaan op de uitdagingen waarvoor Latijns-Amerika zich ziet gesteld.**

II. **BALANS VAN DE BETREKKINGEN TUSSEN DE EUROPESE UNIE EN LATIJNS-AMERIKA**

1. **AANZIENLIJKE VOORUITGANG BIJ DE POLITIEKE DIALOOG TUSSEN DE EU EN LATIJNS-AMERIKA**

De kwaliteit van de politieke betrekkingen tussen de EU en Latijns-Amerika is de laatste jaren steeds beter geworden; dit kwam tot uiting in de institutionalisering van een politieke dialoog van regionale en subregionale aard.

1.1. De geïnstitutionaliseerde dialogen

Door de institutionalisering van de politieke dialoog zijn er stabiele, unieke overlegregelingen tussen de EU en Latijns-Amerika ontstaan.

Dank zij de **dialoog van San José** heeft de EU sinds 1984 een zeer belangrijke rol gespeeld bij het pacificerings- en democratiseringsproces in Centraal-Amerika. Dat forum blijft een kader bij uitstek om de pogingen te kanaliseren die de EU doet ten behoeve van de vrede, de bescherming van de mensenrechten, de versterking van de instellingen, het herstel en de economische ontwikkeling in deze landen.

De dialoog met de Groep van Rio, die in 1990 werd aangeknoopt, heeft steeds meer uitbreiding gekregen. In de op de 4e ministersvergadering met de EU goedgekeurde, gezamenlijke verklaring (Sao Paulo, april 1994) wordt gewezen op het karakter van partnerschap dat de betrekkingen tussen deze beide regionale groeperingen voortaan krijgen.

1.2. De interparlementaire vergaderingen

Sinds 1974 hebben de tweejaarlijkse conferenties tussen het Europees Parlement en het Latijns-Amerikaanse Parlement (PARLATINO) ook de gelegenheid geboden om meer diepgang te geven aan de politieke dialoog tussen deze beide regio's rond gemeenschappelijke thema's. Die conferenties zijn belangrijk, met name om meer kracht bij te zetten aan het parlementaire aspect van de Latijnsamerikaanse integratie en om, met steun van de Europarlementsleden, de rechtsstaat in die landen te bestendigen.

1.3. De samenwerkingsovereenkomsten

Sinds 1990 werden er tal van samenwerkingsovereenkomsten met het Latijnsamerikaanse subcontinent getekend, ter vervanging van de in de jaren '70 en '80 gesloten, minder ambitieuze overeenkomsten. Alle landen of regio's van Latijns-Amerika - behalve Cuba - vallen thans onder deze nieuwe overeenkomsten van de "derde generatie", die een nieuwe etappe in de betrekkingen tussen de EU en Latijns-Amerika hebben ingeluid. Door de invoering van de "democratische clausule" kan worden gewaarborgd dat men zich houdt aan de grondbeginselen, die op een gedachtengoed van gemeenschappelijke waarden berusten. Voorts kunnen de overeenkomstsluitende partijen dank zij de aanpassingsclausule hun samenwerking aanvullen en uitbreiden.

2. **UIT HET SAMENWERKINGSBELEID VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP TUSSEN 1990 EN 1995 BLIJKT HOEVEEL ER BEREIKT IS**

De EG heeft zich zowel in kwantitatief als in kwalitatief opzicht grote inspanningen getroost voor de samenwerking met Latijns-Amerika. Er werden tal van acties gevoerd om de meest dringende sociale problemen op te vangen, het democratische overgangsproces en de institutionele reorganisatie te waarborgen, en de economische samenwerking met dit subcontinent te bevorderen.

Door bijsturingen en nieuwe actiemethoden kon niet alleen meer diepgang worden gegeven aan de samenwerking in de traditionele sectoren, maar konden ook de grondslagen worden gelegd voor het partnerschap rond het jaar '2000 tussen de EU en Latijns-Amerika.

2.1. De EU is de eerste verschaffer van openbare ontwikkelingshulp (ODA) in Latijns-Amerika

In de jaren '80 en '90 heeft de aanzienlijke stijging van de Europese bijdrage tot de ontwikkelingssamenwerking met Latijns-Amerika zich versneld. De totale bijdrage van de Lid-Staten en van de communautaire begroting tot de openbare ontwikkelingshulp is van dien aard, dat de EU als de grootste donor in Latijns-Amerika kan worden beschouwd. In totaal heeft de EU in 1993 61,5 % van alle voor Latijns-

Amerika ontvangen openbare ontwikkelingshulp verschaft, hetgeen veel meer is dan de aandelen van Japan en van de Verenigde Naties bij elkaar opgeteld¹⁰

Sinds 1976 werd er op de communautaire begroting meer dan 3 miljard ecu aan openbare ontwikkelingshulp voor Latijns-Amerika uitgetrokken. In 1994 beliepen de vastleggingen 464 miljoen ecu, d.w.z. een stijging met 47,7 % ten opzichte van de 314 miljoen ecu die in 1991 werden vastgelegd. Bovendien heeft de Europese Investeringsbank (EIB) in 1992 haar activiteiten ook tot de Latijnsamerikaanse en Aziatische landen uitgebreid (ten behoeve van Latijns-Amerika : 131 miljoen ecu aan financieringen in 1993 en 1994, en 207 miljoen ecu in 1995).

2.2. Inhoud van de communautaire samenwerking

Ook al blijft de financiële en technische hulp overwegend, dan is het toch zo dat in het kader van de algemene beleidslijnen van de communautaire instanties voor de periode 1991-1995¹¹ nieuwe bijsturingen - gepaard met verbeteringen in de samenwerkingsmethoden - het mogelijk hebben gemaakt om op de uitdagingen van de samenwerking tussen de EG en Latijns-Amerika in te gaan.

2.2.1. **Meer diepgang geven aan de samenwerking in de traditionele sectoren**

Aan de sedert medio de jaren '70 ingevoerde samenwerking is meer diepgang gegeven, met name op de volgende terreinen :

- **Humanitaire hulp** : uitvoering van belangrijke acties in verband met voedselhulp, spoedhulp, hulp aan vluchtelingen en ontheemden in Centraal-Amerika en hulp aan NGO's.
- **Hulp aan de programma's voor de ontwikkeling van het platteland** : deze hulp, die van overwegend belang is, blijft absoluut noodzakelijk, gezien de invloed van de landbouwsector op de economische en sociale ontwikkeling en de noodzakelijke steun aan de kleine en middelgrote boeren.
- **Ondersteuning van de regionale integratie** : voortdurende steun voor het Andes-Pakt en voor het Centraalamerikaanse integratieproces, ondertekening van een interinstitutionele samenwerkingsovereenkomst tussen de Commissie en de MERCOSUR, waarvan het effect reeds voelbaar is op het gebied van normen, douane en landbouw.
- **Steun bij de ontwikkeling van de sector "zeeverij"** : op grond van de met de tenuitvoerlegging van de visserij-overeenkomst EG/Argentinië opgedane ervaring overweegt de EG op den duur een origineel netwerk van overeenkomsten "van de tweede generatie" in het leven te roepen, met andere Latijnsamerikaanse partners. Bovendien heeft de EG, onder naleving van de zeerechtovereenkomsten, reeds verklaard actief aan de oprichting van regionale organisaties te willen deelnemen, ten einde voor een duurzame instandhouding van de visbestanden in de wateren van de zuidelijke Atlantische Oceaan en voor zover mogelijk, in de Stille Oceaan zorg te dragen.¹²

2.2.2. **De nieuwe bijsturingen**

Sinds het begin van de jaren 1990 zijn er nieuwe samenwerkingsgebieden geopend, met meer aandacht voor het streven naar duurzame, op termijn vol te houden ontwikkeling, en de toepassing van instrumenten ter bevordering van de economische modernisering. Daarvan verdienen onder meer vermelding :

- **Democratisering en mensenrechten** : de afgelopen jaren heeft zich in Latijns-Amerika een democratisch overgangsproces voltrokken. De EU-maatregelen waren bijzonder belangrijk voor de consolidering van de rechtsstaat en de deelname van de civiele samenlevingen aan de ontwikkeling van een mensenrechtencultuur in de ware zin des woords.
- Op het gebied van de **financiële en technische hulp** werd zeer duidelijk het accent gelegd op projecten en programma's in de **stedelijke sector** (met name ter ondersteuning van de informele sector), op acties om de fundamentele rechten en vrijheden van **vrouwen** te bevorderen en deze laatste meer volledig in de

¹⁰ Percentage berekend aan de hand van de IRELA-gegevens, waaronder ook de inbreng van de drie nieuwe Lid-Staten van de EU.

¹¹ Zie Verordening 443/92 van de Raad inzake financiële en technische hulp en economische samenwerking met de ontwikkelingslanden in Latijns-Amerika en in Azië.

¹² Behalve in de toegang tot de visbestanden, voorziet deze overeenkomst in een belangrijk samenwerkingsonderdeel dat allerlei aspecten i.v.m. de bedrijfstak "zeeverij" dekt, met name wat het beheer van de visbestanden betreft.

ontwikkelingsprocessen op te nemen, en op projecten ter verbetering van de levensomstandigheden en ter bevordering van respect voor de culturele identiteit van **de inheemse bevolkingen**. Tenslotte werd er voorrang gegeven aan **onderwijs en opleiding**¹³ en aan projecten of programma's voor de bescherming van **het milieu** (beheer van tropische bossen¹⁴, stadsvervuiling, ...) krachtens de verplichting die de EU ten behoeve van Latijns-Amerika op zich heeft genomen en waarbij ten minste 10 % van de samenwerking aan milieubeschermingsprojecten moet worden besteed.

- Op het gebied van de **economische samenwerking** is de steun voor **activiteiten van gemeenschappelijk belang**, ondanks de ontoereikendheid van de daarvoor beschikbare middelen, relatief gesproken sterk gestegen, daar ook de vraag hiernaar in Latijns-Amerika aanzienlijk is toegenomen¹⁵. Dat is ook het geval met de wetenschappelijke en technische samenwerking, die zich sedert 1980 sterk heeft uitgebreid.

2.2.3. Nieuwe actiemethoden

. **Diversifiëring van de uitvoeringsinstanties**

De regeringsinstellingen van de gesteunde landen blijven onze gesprekspartners bij uitstek, maar met de aanmoediging van de gedecentraliseerde samenwerking is er een diversifiëring van de samenwerkingsinstanties opgetreden, waarbij samenwerkingsverbanden van uitvoerende instanties uit de civiele samenleving werden opgericht.

. **Omschrijving van strategieën naar land en naar sector**

Deze worden momenteel stelselmatig uitgewerkt om de programma's op de ingewikkelde, specifieke situaties in elk land of elke regio en in iedere steunsector af te stemmen.

. Invoering van **horizontale programma's** : om de communautaire maatregelen zichtbaarder en samenhangender te maken, zijn er horizontale programma's ten behoeve van geheel Latijns-Amerika uitgewerkt¹⁶.

. Systematische **evaluatie** van de door de Commissie gefinancierde maatregelen om de kwaliteit van het samenwerkingsaanbod te verbeteren.

3. VOOR DIVERSIFICERING VATBAAR HANDELS-, ECONOMISCH EN TECHNOLOGISCH VERKEER

In vergelijking met andere regio's in de wereld ziet Latijns-Amerika zich op middellange termijn geconfronteerd met structurele moeilijkheden om zijn export uit te breiden en te diversifiëren. Dat is met name het gevolg van de invoervervangende beleidsmaatregelen, van het gebrek aan diversificatie van de uitvoer, van de daling van het aandeel van de landbouwproducten in het wereldhandelsverkeer, van het nog geringe percentage van de belegde spaargelden en investeringen op dit subcontinent, of ook wel van de onvoldoende vakbekwaamheid van de plaatselijke arbeidskrachten. Tegen deze achtergrond bezien is de uitbreiding van de handelsbetrekkingen met Europa van allesoverwegend belang.

3.1. Een commercieel partnerschap in opkomst

Met hun wederkerig handelsverkeersvolume van ongeveer 45 miljard ecu in 1993 zijn Latijns-Amerika en de EU belangrijke handelspartners. De uitvoer van de EU naar Latijns-Amerika is opzienbarend toegenomen : met 41 % tussen 1990 en 1993, waardoor Latijns-Amerika **het meest dynamische gebied ter wereld werd voor de Europese uitvoer**.

¹³ Met name de programma's "Force Rio" (steun voor regionale opleidingscentra voor kaderpersoneel), ALFA (bevordering van uitwisseling tussen universiteiten) en CEFIR (opleidingscentrum voor regionale integratie).

¹⁴ Zoals bijvoorbeeld het modelproject voor het behoud van de tropische bossen in Brazilië, waartoe in 1991 werd besloten en waarbij de Commissie, de Braziliaanse regering, de Wereldbank en de G7 waren betrokken.

¹⁵ Van de uit dien hoofde gevoerde acties zij gewezen op de tenuitvoerlegging van programma's ter bevordering van het naar elkaar toegroeien van bedrijven, zoals AL-INVEST sinds 1994 en ECIP sinds 1988.

¹⁶ Dit heeft betrekking op ALFA, AL-INVEST en ALURE.

Toch blijven deze betrekkingen asymmetrisch.

3.2. Een handelsverkeer met sterke contrasten

De EU is de op een na belangrijkste handelspartner van Latijns-Amerika en - voor acht landen - de belangrijkste buitenlandse partner van dit subcontinent¹⁷. Over een gemiddelde periode bezien, maakt het handelsverkeer meer dan 20 % van de Latijnsamerikaanse import of export uit. Daarentegen is het aandeel van Latijns-Amerika in de buitenlandse handel van de EU in relatieve termen slechts bescheiden (minder dan 5 % van het handelsverkeer).

Uit de structuur zelf van het handelsverkeer, opgesplitst naar categorie handelsstroom, blijkt dat er aanzienlijke contrasten bestaan tussen deze beide regio's :

nagenoeg 90 % van de export van de EU naar Latijns-Amerika bestaat uit industrieproducten.

Latijns-Amerika exporteert naar de EU hoofdzakelijk basisproducten, grond- en brandstoffen, terwijl industrieproducten momenteel slechts 23 % van de export uitmaken.

Bij haar commerciële betrekkingen met Latijns-Amerika heeft de EU van oudsher te kampen gehad met een groot handelstekort van structurele aard, maar dat tekort werd in 1993 in het voordeel van de EU gecompenseerd.

3.3. De EU heeft tal van acties ondernomen om deze wanverhoudingen recht te trekken en de Latijnsamerikaanse uitvoer te vergemakkelijken

In het kader van het **Systeem van algemene referenties (SAP)** werden er concessies gedaan ten behoeve van Latijns-Amerika voor **industrieproducten, tropische producten en landbouwproducten**. Dit in 1995 verlengde SAP ging gepaard met speciale regelingen ten behoeve van de Andes-landen, de Centraalamerikaanse landen en Venezuela, om deze laatste bij hun drugsbestrijding aan te moedigen. Sommige uitvoeringsbepalingen van dit nieuwe stelsel zouden bijzonder gunstig voor Latijns-Amerika kunnen zijn, zoals bijvoorbeeld de milieubeschermingsclausule, waarmee niet alleen een duurzaam bosbeheer wordt bevorderd, maar ook de afzet van houtproducten kan worden verbeterd. Verder voorziet het GLB in een **vrijstelling van douanerechten voor bepaalde, zeer belangrijke landbouwproducten**. Bij het landbouwonderdeel van de GATT wordt het GLB versterkt en uitgebreid en worden er nieuwe vooruitzichten geopend voor de Latijnsamerikaanse export in tal van sectoren. Tenslotte zal de **Multivezelovereenkomst** in tien jaar tijd allengs worden afgeschaft.

Krachtens het samenwerkingsbeleid zijn er veel handelsbevorderingsprojecten gefinancierd, om de kwaliteit van de Latijnsamerikaanse producten te verbeteren of veelbelovende buitenlandse markten te zoeken.

Naast de ministersvergaderingen van de Groep van Rio worden er sinds 1992 vergaderingen op hoog niveau gehouden over commerciële onderwerpen.

3.4. Tijdens de komende tien jaar valt een sterke stijging van het handelsverkeer in beide richtingen te verwachten

De inspanningen die men zich zowel in multilateraal als in Europees verband heeft getroost en het door de Latijnsamerikaanse hervormingen ter modernisering van het productieapparaat in die landen geleidelijk aan gesorteerde effect, zouden een betere internationale concurrentiepositie moeten bevorderen en een uitbreiding van het handelsverkeer tussen Latijns-Amerika en de EU mogelijk moeten maken. Tenslotte zal het belangrijke hoofdstuk over de handel in de komende overeenkomsten met de MERCOSUR, Mexico en Chili van stellige invloed zijn op het handelsverkeer tussen deze beide continenten.

3.5. Stijging van de Europese investeringen in Latijns-Amerika

Tussen 1980 en 1989 was 45,5 % van de directe buitenlandse investeringen in Latijns-Amerika afkomstig uit Europa, en 43,5 % uit de Verenigde Staten, gevolgd door Japan, maar dan met een veel kleiner aandeel. Er zijn van oudsher Europese investeringen gedaan in Latijns-Amerika. Deze investeringen vertoonden de neiging zich bij voorrang op de secundaire sector te concentreren, hoewel de doorbraak van de Europese investeringen zich de laatste tijd vooral in de sector dienstverlening doet gevoelen. Terwijl veel landen thans gunstige voorwaarden bieden, hebben de nieuwe investeringen zich tot dusver hoofdzakelijk toegespitst op Mexico, Brazilië en Argentinië, welke landen over binnenlandse markten met een groot potentieel beschikken.

¹⁷ De EU is het voornaamste exportgebied voor vier landen (Brazilië, Chili, Panama en Peru) en ook de voornaamste extra-regionale uitvoermarkt (d.w.z. buiten de Latijnsamerikaanse markt) voor vier andere landen (Argentinië, Bolivia, Paraguay en Uruguay). Bron : Europese Commissie.

Bovendien hebben twee factoren als hefboom gewerkt : de **privatiseringsprocessen** en de **programma's voor de omzetting van de schulden**, waarin het systeem van Europese investeringen zijn aandeel heeft gehad.

4. RECENTE ONTWIKKELINGEN : REGIONALE EN SPECIFIEKE AANPAK VAN DE BETREKKINGEN EU/LATIJS-AMERIKA

Op de laatste Europese Raden kwam tot uiting dat de betrekkingen met de MERCOSUR nauwer moesten worden aangehaald, dat er over een "Interregionale kaderovereenkomst" moest worden onderhandeld en dat ernaar moest worden gestreefd om de betrekkingen met Mexico in de toekomst contractueel gestalte te geven en de betrekkingen met Chili uit te breiden. Bovendien werd in het Basisdocument inzake de betrekkingen van de EU met Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied, dat op 31 oktober 1994 door de Raad van de EU werd goedgekeurd, een vorm van "nieuwe samenwerking" tussen deze beide regio's voorgesteld. De bedoeling hiervan is om bij de betrekkingen EU/Latijns-Amerika een regionale of een specifieke aanpak te bevorderen, naargelang van de uiteenlopende situaties in deze regio. Daartoe verklaarde de EU gunstig te staan tegenover de aanknopng van onderhandelingen om tot nieuwe, meer ambitieuze overeenkomsten te komen¹⁸, waarbij rekening zou worden gehouden met het economisch potentieel en met de vooruitgang van de integratieprocessen van de betrokken partners, daarbij uitgaande van de conclusies in de Resolutie van de Raad van 1 juni 1995 : "de steun voor de regionale samenwerking en integratie is een van de belangrijke onderdelen van het ontwikkelingsbeleid van de EU en kan, overeenkomstig artikel 130 U van het Europese Unie-Verdrag bijdragen tot "de harmonische en geleidelijke integratie van de ontwikkelingslanden in de wereldeconomie".

- De Andes-groep

De EU onderhoudt van oudsher banden met het Andespact. De EU levert, met de EG, de belangrijkste bron van investeringen in die regio op. De overeenkomst van de derde generatie voor 1992 baant de weg voor een nieuw tijdperk van de betrekkingen tussen de EU en de Andes-landen. In het kader van het SAP profiteert die regio van een speciale behandeling, die haar integratie bevordert door het haar mogelijk te maken om, volgens de regel van de cumulering van oorsprong, haar voornaamste produkten tegen nulrecht naar de EU uit te voeren, mits de landen in de betrokken regio hun pogingen om het drugsverschijnsel te bestrijden voortzetten.

- Centraal-Amerika

In 1994 werd de tiende verjaardag van de dialoog van San José gevierd. De daarbij opgemaakte balans viel zeer gunstig uit : de EU heeft tot het vredes- en democratiseringsproces in de landen van deze Isthmus bijgedragen door een grote mate van humanitaire hulp en ontwikkelingshulp en via de politieke dialoog. Ook steunt zij het proces van regionale integratie en van de wederopneming van deze zone in de wereldeconomie. De samenwerking tussen deze beide regio's is gebaseerd op de samenwerkingsovereenkomst van de derde generatie, van 1993. Midden-Amerika is het gebied in deze regio dat het meeste van de communautaire openbare ontwikkelingshulp profiteert en dat sinds 1992 in commercieel opzicht over het speciale SAP (voor landbouwprodukten) beschikt. Bovendien zal de EU een nieuwe strategie volgen, waarbij rekening wordt gehouden met de uitdagingen waarvoor deze regio zich momenteel gesteld ziet.

- MERCOSUR

Van het begin af aan heeft de EU de pogingen van de (in 1991) opgerichte MERCOSUR gesteund om een nieuw economisch geheel te vormen. Daarbij deed zich de noodzaak gevoelen om een meer ambitieuze relatie met die regio op te bouwen en een nieuw kader voor de betrekkingen tussen de partners, waarbij rekening wordt gehouden met de plaats die deze groepering aan het innemen is in de wereld en bij de betrekkingen tussen de EU en Latijns-Amerika. Daarom kreeg de Commissie de opdracht om onderhandelingen te voeren over een interregionale kaderovereenkomst voor commerciële en economische samenwerking met de MERCOSUR, ten einde de aanzet te geven tot het proces dat in een interregionale associatie van politieke en economische aard zal uitmonden.

- Mexico

De EU is de op een na grootste bestemming voor de Mexicaanse uitvoer en Mexico is de grootste Latijnsamerikaanse markt voor de Europese export. Bij de toekomstige betrekkingen tussen de EU en Mexico zal men zich laten leiden door de Plechtige gezamenlijke verklaring van de Raad van de EU en de Europese Commissie, enerzijds, en de Verenigde Staten van Mexico, anderzijds, van 2 mei 1995, waarin beide partijen kiezen voor het sluiten van een politieke, commerciële en economische overeenkomst waarbij de betrekkingen tussen deze beide partners nauwer worden aangehaald.

¹⁸ In bijlage I wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken in verband met de geldende communautaire overeenkomsten.

- Chili

Bij zijn strategie van internationale openstelling is de toenadering tot de EU een prioriteit voor Chili. De gunstige reactie van de EU op deze aanpak is een erkenning van de mogelijkheden van dit land en van de plaats die het, zowel in politiek als in economisch opzicht, op het wereldtoneel heeft weten te veroveren. Zo zou Chili dus meer kracht willen bijzetten aan zijn institutionele betrekkingen met de EU.

- Cuba

Cuba schijnt thans een veranderingsproces op gang te brengen, dat de EU bereid is te begeleiden. Zo heeft de Commissie bijvoorbeeld voorgesteld de aanzet te geven tot een dialoog om na te gaan hoe de betrekkingen met dat eiland nauwer kunnen worden aangehaald¹⁹. Ondanks de politieke wisselvalligheden heeft de EU voor continuïteit bij haar betrekkingen met Cuba kunnen zorgen, terwijl haar ervaring met de ondersteuning van de democratisering in die regio haar tot een gesprekspartner bij uitstek van dat land maakt. Thans reeds ontvangt Cuba humanitaire hulp van de EU en profiteert dit land van enkele doelgerichte acties ten behoeve van de civiele samenleving en van economische samenwerking ter ondersteuning van de daar ondernomen economische hervormingen.

¹⁹ "De betrekkingen tussen de Europese Unie en Cuba" : Mededeling van de Commissie aan de Raad en aan het Europees Parlement.

III. DENKBEELDEN VOOR EEN MEER DIEPGAAND PARTNERSCHAP MET LATIJS-AMERIKA

Dank zij zijn politieke en economische openstelling heeft Latijns-Amerika een diepgaand veranderingsproces op gang gebracht : dit continent streeft ernaar om een van de acteurs op het wereldtoneel te worden, waarmee de EU haar partnerschapsbetrekkingen in politiek, commercieel en samenwerkingsopzicht nauwer moet aanhalen

Terwijl de voor de periode 1991-1995 uitgestippelde koers op haar einde loopt, is het nuttig om te gaan nadenken over de nodige bijstellingen van de inhoud van de betrekkingen tussen de EU en Latijns-Amerika en daarbij rekening te houden met de in totaal daarmee opgedane ervaring, de recente kansen en de uitdagingen waarvoor men zich aan weerszijden van de Atlantische Oceaan gesteld ziet op het gebied van handel, investeringen en samenwerking.

1. WAT BETEKENT LATIJS-AMERIKA IN HET HUIDIGE WERELDBESTEL ?

1.1. Latijns-Amerika ontspoort zich steeds meer tot een "zone in opkomst" op wereldniveau

De afgelopen jaren getuigen steeds meer van een zeer grote uitbreidingscapaciteit van Latijns-Amerika, ook al blijft deze laatste zeer ongelijk verdeeld over de verschillende landen en blijven, daarentegen, de zwakke punten bestaan. Desalniettemin zijn de analisten het erover eens dat deze zwakke punten de vrijwel algemene trend tot economisch herstel niet in het geding brengen. De grote economische en politieke omwentelingen die zich op dit subcontinent hebben voorgedaan - en met name dat het van zijn van oudsher protectionistische houding heeft afgezien om zich vastbesloten voor de buitenwereld open te stellen - zijn factoren die kracht bijzetten aan het feit dat Latijns-Amerika over een enorm grote interne markt en over een belangrijk uitbreidingspotentieel beschikt, waardoor deze regio een strategische zone voor investeringen en voor de ontwikkeling van handelsbetrekkingen wordt. Reeds aan het begin van de jaren '90 is de economische bedrijvigheid opnieuw op gang gekomen, met een groeipercentage van 3,2 % in 1991 -1993 en van 3,7 % in 1994 (CEPAL). Men dient dit subcontinent tegen de moeilijke achtergrond van het einde van de "tien verloren jaren" te plaatsen om te beoordelen welke inspanningen men zich in de jaren '90 heeft getroost en om erop te wijzen wat een grote mogelijkheden deze regio heeft, ondanks de daar nog steeds bestaande belemmeringen, zoals met name de sociale wanverhoudingen en de ontwikkelingsverschillen tussen de landen.

1.2. Een steeds grotere internationale aanwezigheid

Latijns-Amerika krijgt een steeds gevestigder plaats in de internationale gemeenschap. Het subcontinent en de verschillende onderdelen daarvan trachten een positie in te nemen ten opzichte van de nieuwe internationale uitdagingen en om van de nieuwe, hun geboden kansen te profiteren. De vele en veelsoortige aspecten van die internationale aanwezigheid tonen aan dat Latijns-Amerika een zone is, die in de toekomst niet over het hoofd kan worden gezien, niet alleen in economisch, maar ook in politiek opzicht :

- **Amerikaans en Caraïbisch aspect** : de Interamerikaanse betrekkingen hebben grote veranderingen ondergaan, in meer pragmatische en constructieve zin. Die onderlinge toenadering kwam met name tot uiting in de ondertekening van een vrijhandelsovereenkomst in Noord-Amerika, de NAFTA - tussen de Verenigde Staten, Canada en Mexico.

Op de Topconferentie voor de Amerika's, in december 1994, werd besloten om uiterlijk in 2005 een **vrijhandelszone tussen alle Amerikaanse landen tot stand te brengen**

Wat het Caraïbisch gebied betreft, werd in 1994 **het Associatieverband van de Caraïbische Staten** opgericht tussen de 13 CARICOM-landen, Cuba en de landen van de Groep van Drie (Mexico, Venezuela en Colombia). Voorts zij gewezen op de steeds grotere en steeds autonomere rol van de OAS, ofwel **Organisatie van Amerikaanse Staten**

- **Stille Oceaan-aspect** : de Aziatische economische expansie oefent een aantrekkingskracht op dit subcontinent uit, terwijl dat op zijn beurt steeds meer belangstelling wekt bij de landen daar. Chili en Mexico zijn lid van de APEC (Economische Samenwerking voor Azië en het Stille-Oceaan gebied), waarmee wordt beoogd om in 2020 een vrijhandelszone tot stand te brengen.

- **Antarctisch aspect** : Chili en Argentinië zijn rechtstreeks betrokken bij het Antarctische vasteland, waarvan zij bepaalde zones voor zich opeisen.

- **Aspect in verband met het zuiden van de Atlantische Oceaan** : de betrekkingen tussen Latijns-Amerika en Afrika zijn zeer beperkt en worden vooral door Brazilië onderhouden. Toch valt te voorzien dat er, door de grote politieke veranderingen die zich de afgelopen jaren in Zuidelijk Afrika hebben voorgedaan, een Zuid-Zuid-samenwerkingsas zal ontstaan. Wegens zijn historische banden met het Latijnsamerikaanse subcontinent en het Afrikaanse continent zou Europa bij dat proces een katalysatorrol kunnen spelen.

- **Verbinding tussen de beide oceanen via het Panamakanaal** : het is in ons belang om in de komende jaren meer kracht bij te zetten aan de Europese aanwezigheid bij deze belangrijke doorgangsweg voor de internationale handel.

Ook andere aspecten van de versterking van het internationale optreden van Latijns-Amerika zijn vermeldenswaardig, zoals bijvoorbeeld :

- de rol van dit continent bij de **ontwapening en de niet-verspreiding van atoomwapens**²⁰;
- de opname van **Mexico in de OESO** in 1994, hetgeen verandering brengt in de traditionele betrekkingen tussen het Noorden en het Zuiden;
- de belangrijke rol van Latijns-Amerika voor de stabiliteit van het internationale financiële stelsel;
- het belang van de **milieubeschermingsthema's**;
- het belang van de **drugshandelsthema's**.

2. EEN CONTINENT MET ALLERLEI UITEENLOPENDE ASPECTEN : DE COMMUNAUTAIRE REACTIE

2.1. Voorgestelde strategie

Ondanks een zekere eenheid die te danken is aan bepaalde culturele en historische factoren en aan een gemeenschappelijk ontwikkelingsmodel, blijft het overwegende kenmerk van Latijns-Amerika zijn **heterogeniteit**, hetgeen tot uiting komt op allerlei gebied, zoals bijvoorbeeld :

- de omvang van de verschillende staten;
- de diversiteit van de bevolkingen en culturen : deze zijn van Europese, inheemse (400 volksgroepen), Afrikaanse of Aziatische herkomst, of ook wel uit het Midden-Oosten afkomstig; de situaties lopen van land tot land enorm uiteen : van het zeer Europese Argentinië via het hoofdzakelijk uit mengvolkeren bestaande Brazilië tot Peru of Guatemala met een zeer grote inheemse bevolkingsgroep;
- de veelheid van talen : ook al wordt er voor het merendeel gebruik gemaakt van integratiebevorderende Europese voertalen als het Spaans en het Portugees, dan nog worden er ook inheemse en andere talen gesproken;
- religieuze verscheidenheid : ook al blijft de katholieke godsdienst overheersen, dan nog geeft zij een zekere afbrokkeling te zien;
- een zeer onregelmatige bevolkingsaanwas, die niet stelselmatig aan de omvang van de staten beantwoordt;
- belangrijke verschillen in economisch ontwikkelingsniveau : grote verschillen tussen de BBP's : in 1994 van 502 USD per hoofd van de bevolking in Nicaragua tot 4.747 USD in Argentinië (Interamerikaanse ontwikkelingsbank) en in de verdeling van de inkomsten;
- grote verschillen tussen de cijfers in verband met de menselijke ontwikkeling (UNDP);

Aangezien de Latijnsamerikaanse opties zo heterogeen zijn en de omwentelingen zich de afgelopen jaren zo hebben versneld, hoe kan er voor meer Europese aanwezigheid daar worden gezorgd ?

Bij de verbetering van de dialoog EU/Latijns-Amerika en van de doeltreffendheid van de communautaire samenwerking zal men zich op de verschillende regionale niveaus moeten afstemmen en tegelijkertijd de algemene dialoog een bestendig karakter moeten geven (Groep van Rio) en de geleidelijke integratie van dit subcontinent moeten vergemakkelijken. Rekening houdend met het heterogene karakter van Latijns-Amerika, zullen de betrekkingen EU/Latijns-Amerika overheerst blijven door een regionale (Andes-groep, Centraal-Amerika, MERCOSUR) of specifieke (Mexico, Chili en Cuba) aanpak.

Deze zowel regionale als specifieke aanpak van de EU ten opzichte van Latijns-Amerika is de communautaire reactie op de Latijnsamerikaanse keuze van het "open regionalisme". Deze strategie zou een enorme kwalitatieve verbetering van de betrekkingen EU/Latijns-Amerika mogelijk moeten maken door meer rekening te houden met de verschillende nationale en regionale realiteiten.

Ook kan met een dergelijke aanpak het specifieke potentieel van elk der regionale verbanden en/of landen bij hun betrekkingen met de EU worden ontplooid door de communautaire samenwerking af te stemmen op de verschillende ontwikkelingsniveaus die door elk regionaal samenwerkingsverband en/of land zijn bereikt. Zo zullen bijvoorbeeld sommige landen en/of regio's hoofdzakelijk ontwikkelingshulp blijven ontvangen, terwijl andere, die meer ontwikkeld en tot meer prestaties in staat zijn, waardevolle partners zullen worden bij activiteiten van wederzijds belang.

²⁰ Verdrag van Tlatelolco om atoomwapens in Latijns-Amerika te verbieden (1967).

2.2. Financiële behoeften

Voor zover daarvoor de begrotingsmiddelen beschikbaar zijn zal deze strategie de communautaire samenwerking waarschijnlijk doeltreffender maken.

Daartoe is, behoudens de jaarlijkse begrotingsprocedure, voor de periode 1995-1999 een indicatief kredietbedrag van 1.343 miljoen ecu uitgetrokken voor artikel B7-301 "Samenwerking met de ontwikkelingslanden in Latijns-Amerika", die de financiële, technische en economische samenwerking met deze landen omvat. Dit bedrag dient tegengesteld over de 925 miljoen ecu voor 1990-1994 te worden gezet. Bovendien komt Latijns-Amerika, evenals andere ontwikkelingsregio's, in aanmerking voor horizontale en/of sectoriële acties waarvan de financiering met name voorzien is in titel B7 van de algemene begroting²¹ (zoals bijvoorbeeld : voedselhulp, humanitaire hulp, vluchtelingen hulp, NGO-acties, maatregelen ter ondersteuning van de democratie en mensenrechten, investeringsbevorderingsacties (ECIP), enz.

3. TE VOLGEN STRATEGIEËN

3.1. Het nauwer aanhalen van de politieke banden

De nieuwe internationale dimensie die Latijns-Amerika de afgelopen jaren heeft gekregen vereist dat er meer kracht wordt bijgezet aan de politieke dialoog met deze regio, die dat ten zeerste wenst. Aan deze dialoog dient kracht te worden bijgezet op allerlei niveaus : subcontinentaal (Groep van Rio), regionaal (MERCOSUR, Centraal-Amerika, Andespact), bilateraal (in het bijzonder met de landen waarvoor een specifieke aanpak geldt), interparlementair, bij de internationale fora, tussen de EU en de permanente vertegenwoordigers van Latijns-Amerika en op Ibero-Amerikaans niveau. Thema's als de handhaving van de vrede en de regionale stabiliteit, de communautaire ondersteuning van de democratiseringsprocessen en de bescherming en bevordering van de mensenrechten, blijven van het allergrootste belang. Toch kunnen er ook nieuwe thema's in de politieke dialoog met Latijns-Amerika worden opgenomen, die verder gaan dan strikt Latijnsamerikaanse vraagstukken : de ontwikkeling van de Interamerikaanse betrekkingen (met name via de NAFTA en in het besef dat de EU haar eigen politieke dialoog uitbreidt met de Verenigde Staten, de belangrijkste acteur op het toneel van dit subcontinent), de opnemng van Chili en Mexico in de APEC en van deze laatste organisatie in de OESO, evenals tenslotte de uitdagingen in verband met de milieubescherming. Uit de bovenbeschreven plaats van Latijns-Amerika in de wereld valt op te maken hoeveel mogelijkheden er bestaan om de politieke dialoog tussen de EU en Latijns-Amerika te verrijken met thema's die de gehele internationale gemeenschap betreffen (of eventueel, in sommige gevallen, de driehoek Latijns-Amerika/Verenigde Staten/EU), terwijl men ook voorrang moeten blijven geven aan geïnstitutionaliseerde (dialoog van San José en de Groep van Rio) en specifieke dialogen. Europa kan een stuwende kracht zijn om Latijns-Amerika allengs bij het internationale bestel te betrekken.

3.2. Op het gebied van vrijhandel en integratie te boeken vooruitgang

Deze thema's zijn prioritair in de ogen van onze Latijnsamerikaanse partners. De EU ondersteunt de vergroting van de capaciteit van dit subcontinent om zich staande te houden in het handels-, economisch en technologisch verkeer, en verleent institutionele steun bij het regionale integratieproces. De EU heeft overigens een groot voordeel op dit gebied, in vergelijking met de andere economische samenwerkingsverbanden in de wereld, door het unieke experiment van de Europese integratie (een "specifiek Europees verschijnsel"). In Latijns-Amerika bestaat een grote vraag om van deze ervaring te profiteren. De EU kan er ook met klem op wijzen dat de uitdagingen van morgen verband houden met de totstandbrenging van een **echte integratie**, die weliswaar op vrijhandel en marktregels berust, maar toch ook gepaard moet gaan met doelgerichte maatregelen om de sociale samenhang en het duurzame karakter van de ontwikkeling te garanderen. Tenslotte zullen de met de diverse Latijnsamerikaanse integratiestructuren te sluiten overeenkomsten gepaard gaan met regionale liberaliseringsmaatregelen, aangezien de particuliere sector een belangrijke rol moet spelen.

3.3. Een meer ter zake dienende, doelgerichte, vernieuwende en flexibele samenwerking

De samenwerking (en in het bijzonder het streven naar duurzame ontwikkeling) blijft een hoeksteen van de EU-strategie ten opzichte van Latijns-Amerika.

²¹ In totaal beliep het krachtens die andere acties aan de Latijnsamerikaanse landen toegekende bedrag 905 miljoen ecu voor de periode 1990-1994

Behalve de **onvermijdelijke begrotingsmoeilijkheden**, die van invloed zullen zijn op de mogelijkheden om de middelen voor de samenwerking met Latijns-Amerika te verhogen, pleiten drie redenen voor de **concentratie van nieuwe richtsnoeren voor de samenwerking rond enkele prioritaire, strategische hoofdlijnen**. Daarbij is het zaak om in te gaan op de uitdagingen waarvoor Latijns-Amerika zich gesteld ziet, zich aan de in het Unie-Verdrag gestelde doelen en methoden voor de samenwerking met ontwikkelingslanden te houden en daarmee te werken²² en, tenslotte, om de samenwerking efficiënter en zichtbaarder te maken.

Er dient een **hernieuwd partnerschap met dit subcontinent** te worden tot stand gebracht, opdat degenen aan wie die samenwerking ten goede komt allengs tot actieve partners uitgroeien. Gezien de Latijnsamerikaanse uitdagingen en de Europese mogelijkheden, wordt hierbij voorgesteld de samenwerking van de EU rond **drie prioritaire hoofdlijnen te concentreren**, vergezeld van drie **dwarsthema's** van algemeen belang.

3.3.1. Prioritaire hoofdlijnen

Deze zijn als volgt samen te vatten : een gezamenlijke inzet voor **democratie, sociale ontwikkeling en een internationale concurrentiepositie**.

Zij worden gekenmerkt door het voeren van samenwerkingsacties in de verschillende landen.

. INSTITUTIONELE STEUN EN CONSOLIDERING VAN DE DEMOCRATISERINGSPROCESSEN

Het is zaak de onomkeerbaarheid van de democratiseringsprocessen te garanderen :

- consolidering van de instellingen van de **rechtsstaat** : versterking van de wetgevende, juridische, politieke en mensenrechteninstellingen, ten einde deze efficiënter te maken en een grotere rol te doen spelen; bevordering van een goed openbaar bestuur ("good governance"), ook bij de plaatselijke regeringen en gemeenteraden;

- **hervorming van de staat** en steun bij de decentralisering : modernisering van het openbaar bestuur of van de overheidslichamen (zowel op centraal als op gedecentraliseerd niveau), belastinghervorming, rationalisering en efficiënt maken van de openbare diensten, beheer van de geprivatiseerde diensten en beroepsopleidingsprogramma's voor de ambtenaren van de diverse staatsinstellingen;

- steun bij de uitstippeling van **sectoriële beleidsmaatregelen** (onderwijs, gezondheidszorg, plattelandontwikkeling, ...), waarbij profijt wordt getrokken van wat de EU op dit gebied bereikt heeft, voor het voeren van gerichte acties. In de **plattelandsector** dient rekening te worden gehouden met de wijzigingen die zich in macro-economisch verband hebben voorgedaan en meer voorrang te worden gegeven aan interinstitutionele ondersteuning, terwijl er ook meer aandacht dient te worden geschonken aan de mobilisering van de uitvoeringsinstanties en van de vaardigheid waarover de civiele samenleving beschikt.

. BESTRIJDING VAN ARMOEDE EN UITSLUITING UIT DE MAATSCHAPPIJ

Men zal op de uitdaging van de **"sociale schuld"** moeten ingaan en de betrokken bevolkingsgroepen in de markteconomie moeten opnemen. De bestrijding van marginaliteit, uitsluiting uit de maatschappij en zeer grote armoede dient in financieel opzicht de belangrijkste prioriteit voor de ontwikkelingssamenwerking met Latijns-Amerika te zijn. Er moeten specifieke samenwerkingsprogramma's worden ingevoerd, hoofdzakelijk op de terreinen **gezondheidszorg, onderwijs en volkshuisvesting**. Deze aan de hand van geïntegreerde benaderingen, uitgewerkte acties, die **duurzame ontwikkeling** moeten bevorderen zouden, behalve de gerichte projecten die van oudsher met de Europese samenwerking worden gesteund, het onderwerp kunnen uitmaken van aanvullende programma's ter mobilisering van de betrokken elementen van de civiele samenleving op het Latijnsamerikaanse subcontinent en in Europa. **Zo zal de communautaire samenwerking de operationele conclusies moeten trekken uit het actieprogramma van de sociale Topconferentie te Kopenhagen, in maart 1995.**

Ook zal er een verband moeten worden gelegd tussen **economische ontwikkeling en sociale vooruitgang**, waarbij men zich ervan moet vergewissen of de fundamentele rechten van de werknemers worden nageleefd, met name voor de bevordering van de desbetreffende IAO-Verdragen en, in het bijzonder, van die inzake de afschaffing van dwangarbeid en kinderarbeid, de vrijheid van vereniging, het recht om zich collectief te organiseren en te onderhandelen en het niet-discriminatiebeginsel.

. STEUN VOOR ECONOMISCHE HERVORMINGEN EN VOOR DE VERBETERING VAN DE INTERNATIONALE CONCURRENTIEPOSITIE

De beheersing van macro-economische, veranderlijke grootheden blijft een eerste vereiste voor Latijns-Amerika, dat daarvoor steun krijgt van de Wereldbank en van het Internationaal Monetair Fonds. Door de communautaire acties zouden de Latijnsamerikaanse landen van de communautaire ervaring moeten kunnen

²² Zie de artikelen 130 U en 130X van Titel XVII "Ontwikkelingssamenwerking".

profiteren (bijvoorbeeld op het gebied van de concurrentie en van normen en maatstaven). Die acties zouden betrekking kunnen hebben op de volgende terreinen :

- Ondersteuning van de **ontwikkeling van de particuliere sector**, verdieping van de **economische samenwerking van wederzijds belang**, bevordering van de **industriële, wetenschappelijke en technologische samenwerking**²³ en van de **informatiemaatschappij**. De EU zal **handel en investeringen** in beide richtingen bevorderen, om de diversifiëring en de modernisering van de Latijnsamerikaanse economieën en de Europese aanwezigheid op de Latijnsamerikaanse markten in opkomst te bevorderen. De EU zal deze landen aanmoedigen om aan de ontwikkeling van de informatiemaatschappij deel te nemen om de technologische en industriële banden tussen deze beide regio's in hun wederzijds belang nauwer aan te halen en de door nieuwe markten geboden kansen te grijpen.

- Een **betere onderlinge wisselwerking tussen de industriële samenwerking en de wetenschappelijke en technologische samenwerking tot stand brengen** : het blijkt nodig te zijn de Latijnsamerikaanse pogingen om de onderzoeksprogramma's bij de universiteiten en de openbare instellingen te rationaliseren en beter te coördineren; ertoe bij te dragen dat het wetenschappelijk onderzoek en de technologische ontwikkeling in de particuliere sector beter op elkaar worden afgestemd; en tenslotte, om mee te werken aan de opleiding van mensen die de instituten voor wetenschap en technologie moeten beheren. De wetenschappelijke en technische samenwerking kan tot het bereiken van deze doelstellingen bijdragen.

- **Sterkere bevordering van industrie en investeringen** : een bestendig karakter geven aan de partnerschapsprogramma's in de particuliere sector tussen financiële en economische kringen in de EU en in Latijns-Amerika (ECIP, AL-INVEST); in plaats van allerlei verschillende instrumenten in te voeren, dient men zich van de continuïteit van de gevestigde structuren te vergewissen en hun prestaties te verbeteren; bij de universitaire samenwerking dient een meer uitdrukkelijke, actieve coördinatie met het industriële samenwerkingsbeleid te worden nagestreefd door de bursalen met het particuliere bedrijfsleven in contact te brengen.

De EIB dient **intensiever** te financieren om aan de enorme behoeften van Latijns-Amerika op het gebied van infrastructuurvoorzieningen te voldoen. Tenslotte dient ernaar te worden gestreefd dat de EU-acties een aanvulling vormen op die van internationale organisaties als de IDB (Interamerikaanse Ontwikkelingsbank - IOB).

- **Bevordering van de buitenlandse handel**. De EU moet de liberalisering van de handel in beide richtingen bevorderen en ervoor zorgen dat de Latijnsamerikaanse producten beter toegang krijgen tot haar markten, ten einde een harmonische opnemng van deze landen in de wereldeconomie te vergemakkelijken, zoals het Unie-Verdrag voorstelt. Ook zullen er acties worden gevoerd ter bevordering van de afzet en ter diversifiëring van de uitvoer.

3.3.2. Dwarsthema's

Bij de uitvoering van elk van de in het voorgaande aangegeven, prioritaire hoofdlijnen voor de samenwerking dient de allergrootste voorrang te worden gegeven aan drie dwarsthema's : regionale samenwerking en integratie, onderwijs en opleiding, beheer van de onderlinge afhankelijkheid Noord-Zuid.

ONDERSTEUNING VAN REGIONALE SAMENWERKING EN INTEGRATIE

Als middel tot uitbreiding van de markten binnen het ruimere verband van de internationale openstelling dient deze vorm van steun te worden versterkt. De van de desbetreffende acties op te maken balans is over het geheel genomen zeer positief. Het is in het belang van de EU om gunstig te reageren op de steeds toenemende vraag naar samenwerking op dit gebied, ten einde meer kracht bij te zetten en steun te verlenen aan de inspanningen die de Latijnsamerikaanse landen zich bij hun intraregionale betrekkingen getroosten.

ONDERWIJS EN OPLEIDING

Als kritieke factor voor een duurzame economische en sociale ontwikkeling is het onderwijs één van de hoekstenen van democratische samenlevingen. De toegang tot het onderwijs moet op rechtvaardige wijze aan de gehele bevolking worden gegarandeerd. Behalve bepaalde specifieke projecten op het gebied van plattelandsontwikkeling en democratisering, waarvan onderwijs en opleiding vitale onderdelen zijn, is de EG begonnen met de uitvoering van een aanzienlijk programma ter ondersteuning van de nationale stelsels voor hoger onderwijs (ALFA). Desalniettemin zouden er ook andere initiatieven moeten worden genomen : op het gebied van het basisonderwijs, de alfabetisering, permanente educatie, beroepsopleiding en technisch onderwijs, met de nadruk op de toegang van de allerarmste lagen van de bevolking tot het onderwijsstelsel

²³ Deze samenwerking levert wederzijdse voordelen op en moet niet eenvoudigweg tot een overdracht van technologie beperkt blijven.

en op de opleiding van de opleiders zelf. Bovendien is de opleiding via onderzoeksactiviteiten op het gebied van wetenschap en technologie van vitaal belang.

BEHEER VAN DE ONDERLINGE AFHANKELIJKHEID NOORD/ZUID

Acties in de sectoren milieubescherming, energie en drugsbestrijding, die onder het beheer van de onderlinge afhankelijkheid tussen het Noorden en het Zuiden vallen en verbintenissen op lange termijn vereisen, zijn onmisbaar voor de bevordering van een duurzame economische en sociale ontwikkeling.

- **Milieubescherming** : in alle vormen van samenwerkingsbeleid moeten beslist milieubeschermingsfactoren worden opgenomen, onder naleving van de bepalingen van de Agenda 21, terwijl men zich ook bijzondere inspanningen zal moeten getroosten voor het behoud van de tropische wouden, zonder daarom de problemen in verband met de industriële en stedelijke vervuiling (vervoer, waterdistributie, afvallozing, enz.) over het hoofd te zien. De in Europa ontwikkelde technologieën zouden - althans gedeeltelijk - oplossingen kunnen bieden voor de problemen die zich in verband met de stedelijke en industriële vervuiling voordoen. Zoals dat in 1991 was uitgestippeld - in de richtsnoeren 1991-1995 - moet een belangrijk deel van de samenwerking met Latijns-Amerika (ten minste 10 %) worden uitgetrokken voor de financiering en de uitvoering van projecten die rechtstreeks verband houden met de bescherming van het milieu.

- **Energie** : Latijns-Amerika beschikt over een groot energiepotentieel en moet op dat gebied op zeer grote uitdagingen ingaan. Aangezien de groeivoorzichten aanzienlijke financieringsbehoeften inhouden, kan de EU via technologieoverdrachten tot een rationeler ingaan op de energievraag bijdragen en bij de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen helpen. Ook kan zij steun verlenen bij de uitwerking van energiebeleidsmaatregelen en bij de herstructurering van die sector, met name op grond van het ALURE-programma.

- **Drugsbestrijding** : door handelsconcessies toe te kennen, vergemakkelijkt de EU in de landen die betrokken zijn bij de productie en de verwerking van en de handel in verdovende middelen, de ontwikkeling van vervangende produktielijnen. Er zouden steeds meer specifiek hierop gerichte ontwikkelingsprojecten op het terrein zelf moeten worden gefinancierd. De dialoog tussen de ministers uit de EG en Latijns-Amerika over de samenwerking op juridisch gebied, wordt voortgezet. Voorts dient de samenwerking ter bestrijding van de drugshandel in de eigenlijke zin des woords te worden versterkt.

- Ten aanzien van het beheer van de onderlinge afhankelijkheid zou ook nader kunnen worden ingegaan op andere thema's, zoals de verschillende vormen van **bevolkingspolitiek, volksgezondheid** of **vervoer**. Op dat laatste gebied zou het goed zijn steun te verlenen bij de herstructurering en de modernisering van de vervoersstelsels in Latijns-Amerika en om het personen- en goederenverkeer en de toegang tot de vervoersmarkt met name het vervoer over zee te verbeteren door de afschaffing van administratieve, technische en andere belemmeringen. Ook zou er bijzondere aandacht moeten worden geschonken aan de scheepvaart per satelliet.

3.3.3. Doelgerichte beheersmethoden

Om aan de vele en veelsoortige behoeften als gevolg van de verscheidenheid in Latijns-Amerika te voldoen, beschikt de EU thans reeds over een groot gamma aan mogelijkheden die rond prioritaire thema's en hoofdlijnen dienen te worden geconcentreerd om ervoor te zorgen dat de bestaande middelen en instrumenten optimaal worden gecombineerd na aan die behoeften te zijn getoetst, en om het programmeringsproces van de "bilaterale samenwerking" naar land of regio ("policy mix") te verbeteren. Zo zullen de strategische richtsnoeren naar land regelmatig worden bijgewerkt, terwijl er voor de beheersmethoden in verband met de prioritaire hoofdlijnen en dwarsthema's stelselmatig "sectoriële richtsnoeren" zullen worden aangegeven, met een nadere omschrijving van de meest geschikte actiemethoden.

NOODZAAK OM DE COMMUNAUTAIRE ACTIES DOELTREFFENDER TE MAKEN

Gezien de begrotingsbepalingen moeten er ontwikkelingsprogramma's worden uitgevoerd, die werkelijk van invloed zijn en waarvan de duurzaamheid niet alleen gegarandeerd wordt door de **actieve participatie - in alle stadia daarvan - van de doelgroepen**, maar ook door een **streven naar onderlinge aanvullendheid of cofinancieringen** met de Latijnsamerikaanse landen en de Lid-Staten van de Unie, evenals met andere internationale geldverschaffers, zoals met name de Interamerikaanse Ontwikkelingsbank. Bovendien zullen de bij bepaalde multilaterale organisaties (OESO, UNCTAD) gedane pogingen tot coördinatie en dialoog met alle belangstelling die zij verdienen worden gevolgd.

. BEHOEFTE AAN EEN BETERE COÖRDINATIE MET DE LID-STATEN. Daartoe wordt in het Unie-Verdrag aangemoedigd²⁴. Via een gemeenschappelijk streven naar coördinatie en op het financiële vlak van de met de Lid-Statens ondernomen acties ter mobilisering van Europese ondernemers en consortia, moet er een aanmerkelijke kwalitatieve verbetering van de programma's en een efficiënter en meer zichtbaar gebruik van de beschikbare middelen mogelijk worden. Ook dient er profijt te worden getrokken van de door de Gemeenschap in die regio behaalde resultaten, en voor betere voorlichting - vooral op plaatselijk niveau - te worden gezorgd. Er zij aan herinnerd dat de EU - de bijdrage van de Lid-Statens en die van de EG tezamen genomen - bovenaan de lijst van donors in Latijns-Amerika staat, hetgeen kwantitatief gezien een grote "Europese troef" is. In eerste instantie moeten **de terreinen worden vastgesteld die voorrang moeten krijgen bij de coördinatie** en die op de in het voorgaande aangegeven, drie prioritaire hoofdlijnen en drie dwarsthema's van gemeenschappelijk belang dienen te worden toegespitst. Bovendien zouden er maatregelen **moeten worden getroffen op alle niveaus, om de bij de samenwerking uitgevoerde acties zichtbaarder te maken, zowel in Latijns-Amerika als in de EU.**

De samenwerkingstrends van de Lid-Statens stroken overigens met die van de EG : een maximalisering van beperkte middelen, handhaving van een belangrijk volume traditionele ontwikkelingshulp in bepaalde landen en uitbreiding van de economische, wetenschappelijke en technische samenwerking in de meest geavanceerde landen, voorts het belang dat wordt gehecht aan thema's als democratisering en mensenrechten, milieubescherming, de vrouw in het ontwikkelingsproces, inheemse minderheden, ...

. GEDECENTRALISEERDE SAMENWERKING

Alle uitvoeringsinstanties van de civiele samenleving in de EU en in Latijns-Amerika zouden ertoe kunnen worden gebracht om actiever deel te nemen aan het nieuwe partnerschap, zoals dat hier wordt voorgesteld. De gedecentraliseerde samenwerking dient dus te worden aangemoedigd en afgebakend binnen actieprogramma's met een duidelijke omschrijving van hun functioneringsmethodes (bijvoorbeeld cofinancieringen). Zo zouden er dus tal van instanties voor de uitvoering van de samenwerking (gemeentebesturen, regionale overheden, bedrijven, beroepsverenigingen, universiteiten, NGO's) actief bij het proces van de ontwikkelingssamenwerking moeten worden betrokken.

. CONCENTRATIE VAN DE ACTIES IN HORIZONTALE MEERJARENPROGRAMMA'S

Er zullen altijd autonome projecten en gerichte acties nodig zijn. Wanneer echter eenmaal de prioritaire hoofdlijnen en dwarsthema's en de met de samenwerking te steunen terreinen zijn uitgestippeld, lijkt het verstandig om, zoals dat reeds gedaan is voor de economische samenwerking (ALFA, AL-INVEST en ALURE), horizontale meerjarenprogramma's met een groot vermenigvuldigingseffect te overwegen, waarmee het optreden van de Gemeenschap zichtbaarder kan worden gemaakt, zonder het Zuid-Zuid-aspect over het hoofd te zien.

3.4. Behoeftte aan meer wederzijdse kennis en begrip

Ook de verwerving van meer kennis en begrip over en weer is een gebied van gemeenschappelijk belang. Er dient dus steun te worden verleend aan activiteiten waarmee de zichtbaarheid in beide richtingen kan worden vergroot en dus ook een beter wederzijds inzicht bij de Europese en de Latijns-Amerikaanse volkeren. Het is namelijk betreurenswaardig dat veel mensen in Latijns-Amerika nog altijd een vooringenomen beeld hebben van Europa, waarbij het idee van een protectionistisch continent overheerst. Hunnerzijds hebben sommige Europese kringen dikwijls een verkeerde - en zelfs folkloristische indruk - van dit subcontinent, waarvan zij de omwentelingen die zich daar de afgelopen jaren hebben voorgedaan zeer slecht begrijpen.

Elkaar beter leren kennen om elkaar beter te leren begrijpen en om beter met elkaar te praten en samen te werken : dat is een eerste vereiste voor het hier voorgestelde nieuwe partnerschap.

Met name via zijn Lid-Statens is Europa in Latijns-Amerika een bekende en erkende partner, maar er moet nog veel worden gedaan om de interregionale betrekkingen en vooral de samenwerkingsacties zichtbaarder te maken. Daarbij dient het accent niet alleen op het uitwerken en treffen van voorlichtingsmaatregelen te worden gelegd, maar ook en vooral op een grotere participatie van de uitvoeringsinstanties in de civiele samenleving bij de samenwerkingsprogramma's. Daarom moet er meer besef en verantwoordelijkheidsgevoel bij de ontwikkelingsuitvoeringsinstanties worden aangekweekt in verband met de behoefte aan meer samenwerking tussen de EU en Latijns-Amerika, ten einde nieuw leven in te blazen aan onze eeuwenlange banden met die regio van de wereld, met het oog op een aan de wensen van beide partijen beantwoordend, authentiek partnerschap.

²⁴

Voorts zou er bijzondere aandacht moeten worden geschonken aan de scheepvaart per satelliet.

Lijst van Bijlagen

Bijlage I-1	Basisgegevens Latijns-Amerika
Bijlage I-2	Gezondheidsindicatoren in Latijns-Amerika
Bijlage I 3	Onderwijsindicatoren in Latijns-Amerika
Bijlage II	Institutionele betrekkingen EG - Latijns-Amerika
Bijlage III-1	Handelsbetrekkingen tussen de Europese Unie en Latijns-Amerika
Bijlage III-2	De handel van de EU met Latijns-Amerika
Bijlage III-3	Ontwikkeling van de handel naar sector, tussen de EU en de belangrijkste Latijnsamerikaanse regio's
Bijlage IV-1	Aandeel van Latijns-Amerika in de internationale investeringsstromen
Bijlage IV-2	Directe buitenlandse investeringsstromen naar Latijns-Amerika en de Caraïben
Bijlage IV-3	Aandeel van de Europese Unie in de officiële ontwikkelingshulp (ODA) aan Latijns-Amerika
Bijlage V-1	Ontwikkelingssamenwerking EG - Latijns-Amerika
Bijlage V-2	Vastleggingen (alle begrotinglijnen) voor Latijns-Amerika (1990-1994)
Bijlage V-3	Vastleggingen voor Latijns-Amerika (1990-1994: de ontwikkeling van drie specifieke begrotinglijnen
Bijlage VI	Samenwerking EG - Latijns-Amerika 1996-2000. Grote lijnen en voorgestelde prioriteiten: beschikbare begrotingslijnen

BIJLAGE I : BASISGEGEVENS LATIJNS-AMERIKA

LOCALISATIE	BEVOLKING (mln)	BBP per hoofd in US \$	reële groei (%)		TOTALE BUITENLANDSE SCHULD (als % BBP)		Gemiddelde schuldenlast als % export		INFLATIE (Jaarlijks gemiddelde)	
	(1993) wereldbank	(1994) (IOB)	1970 - 1980	1980 - 1993	(1990) wereldbank	(1993) wereldbank	(1980)	(1993)	(1970-1980) wereldbank	(1980-1993) wereldbank
Mexico	90,0	2.284,0	6,3	1,6	40,0	32,8	48,1	31,5	18,1	57,9
Centraal-Amerika										
Costa Rica	3,3	1.860,0	3,6	2,5	59,9	48,1	29,1	18,1	15,3	22,1
El Salvador	5,5	1.186,0	4,2	1,6	28,4	21,0	7,5	14,9	10,7	17,0
Guatemala	10,0	950,0	5,8	1,7	35,2	22,4	7,7	13,2	10,5	16,8
Honduras	5,3	788,0	5,8	2,9	104,7	101,2	21,4	31,5	8,1	8,2
Nicaragua	4,1	502,0	1,2	-1,8	741,6	695,4	22,3	29,1	12,6	644,6
Panama	2,5	2.419,0	1,3	1,8	136,9	101,6	6,3	3,1	7,7	2,1
Andes										
Bolivia	7,1	1.033,0	4,5	1,1	67,8	61,9	35,0	59,4	21,1	187,1
Colombia	35,7	1.598,0	5,4	3,7	44,4	32,3	16,0	29,4	22,3	24,9
Ecuador	11,0	1.347,0	9,5	2,4	118,3	98,8	33,9	25,7	13,8	46,4
Peru	22,9	1.496,0	3,5	-0,5	64,0	46,1	n.d	n.d	30,1	316,1
Venezuela	20,9	3.482,0	3,5	2,1	62,7	62,6	27,2	22,8	14,0	23,9
ERDOZUR										
Argentinië	33,8	4.747,0	2,5	0,8	45,6	28,6	37,3	46,0	134,2	374,3
Brazilië	156,5	2.120,0	8,1	2,1	23,7	26,3	63,1	24,4	38,6	423,4
Paraguay	4,7	1.573,0	8,5	2,8	36,8	20,4	44,5	58,7	12,7	25,0
Uruguay	3,1	3.168,0	3,1	1,3	54,2	54,3	18,6	14,9	63,7	66,7
Caribi	13,8	3.130,0	1,8	5,1	64,1	44,7	43,1	23,4	186,2	20,1
IOB	10,8									
TOTAAL	14,0									

Bron: The World Bank Atlas -94-

BID/Rapport Annuel 94 (pour indicateurs de 94)

BID/Progreso Economico y social en AL - Informe 94 (pour ind. de 93)

CEPAL/Balance preliminar de la economia de AL y el Caribe - 94-

World Development Report -95-

BIJLAGE I 2
INDICATOREN VOOR DE GEZONDHEID IN LATIJNS-AMERIKA

	Mortaliteit (per 1000)		Kindersterfte (per 1000 kinderen)		Levensverwachting (per 1000 personen)	
	1970	1993	1970	1993	1993	1993
Argentinië	530	-	52	24	27	72
Bolivia	1970	-	153	73	114	60
Brazilië	2030	-	95	57	63	67
Colombia	2260	-	77	36	44	70
Costa Rica	1620	-	59	14	16	76
Chili	2160	2150	77	16	17	74
Cuba	-	-	-	-	-	76
Ecuador	2870	960	100	49	57	69
El Salvador	4100	-	103	45	60	67
Guatemala	3660	-	100	46	73	65
Honduras	3720	2330	110	41	56	68
Mexico	1480	-	72	35	43	71
Nicaragua	2150	1490	106	51	72	67
Panama	1630	-	47	24	28	73
Paraguay	2300	1260	57	37	46	70
Peru	1920	940	116	63	92	66
Uruguay	910	-	46	19	21	73
Venezuela	1130	640	53	23	24	72

21

BIJLAGE I 3
ONDERWIJS IN LATIJNS-AMERIKA

LANDEN	Aantal leerlingen betreffende leeftijdsgroep dat deelneemt aan het onderwijsproces										Aantal leerlingen per 1000 in het lager onderwijs		Analfabetisme (3)	
	Lager onderwijs				Middelbaar onderwijs				Hoger onderwijs		1970	1992	Vrouwen	Totaal
	Totaal		Vrouwen		Totaal		Vrouwen		Totaal	Totaal				
1970	1992	1970	1992	1970	1992	1970	1992	1970	1992	1970	1992	1990	1990	
Argentinië	105	107	106	114	44	-	47	-	22	43	19	-	11	7
Bolivia	76	85	62	81	24	34	20	31	13	23	27	25	29	23
Brazilië	82	106	82	-	26	39	26	-	12	12	28	23	20	19
Colombia	108	117	110	117	25	55	24	6	10	15	38	28	14	13
Costa Rica	110	105	109	104	28	43	29	45	23	28	30	32	7	7
Chili	107	96	107	95	39	72	42	75	13	23	50	25	7	7
Cuba	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	6
Ecuador	97	-	95	-	22	-	23	-	37	20	37	-	16	14
El Salvador	85	78	83	79	22	25	21	27	4	16	37	44	30	27
Guatemala	57	79	51	73	8	28	8	-	8	-	36	34	53	45
Honduras	87	105	87	107	14	19	13	34	8	9	35	38	29	27
Mexico	104	113	101	111	22	55	17	55	14	14	46	30	15	13
Nicaragua	80	102	81	104	18	44	17	46	14	10	37	37	-	-
Panama	99	106	97	105	38	60	40	-	22	24	27	23	12	12
Paraguay	109	110	103	109	17	30	17	31	9	8	32	23	12	10
Peru	107	119	99	-	31	30	27	-	19	39	35	-	21	15
Uruguay	112	108	109	107	59	84	64	-	18	32	24	21	4	4
Venezuela	94	99	94	100	33	34	34	40	21	30	35	23	17	8

BILAGE II
INSTITUTIONELE BETREKKINGEN EU - LATIJS-AMERIKA

	70/90	1991	1992	1993	1994	1995
1) MINISTERIËLE DIALOGEN						
San José	1984	Managua San José VII	Lissabon San. José VIII	San Salvador San José IX	Athene San José X	Panama San José XI
Midden-Amerika	7 vergaderingen :					
Groep van Rio	1990 Rome Verklaring van Rome	Luxemburg 1e minstersvergadering	Santiago 2e minstersvergadering	Kopenhagen 3e minstersvergadering	Sao Paulo 4e minstersvergadering	Parijs 5e minstersvergadering
2) SAMENWERKINGSOVEREENKOMSTEN						
Chili	1990 kaderovereenkomst samenwerking					
Argentinië	1990 kaderovereenkomst handel en economie				kaderovereenkomst visserij	
Paraguay			kaderovereenkomst samen- werking			
Uruguay Handelsovereenkomst	1973 kaderovereenkomst samenwerking					
Brazilië	1980 kaderovereenkomst samenwerking		kaderovereenkomst samen- werking			
Andespact	1983 samenwerkingsove- reenkomst EEG/Verdrag van Cartagena 1987 inwerkingtreding samenwerkingsovereenko- mst EEG/Verdrag van Cartagena			kaderovereenkomst samen- werking		
Midden-Amerika (Costa Rica, El Salvador, Honduras, Guatemala, Nica- ragua, Panama)	1984 San José, begin dialoog. 1985 Samenwerkings- overeenkomst			kaderovereenkomst samen- werking .		
Mexico	1975 Samenwerkings- overeenkomst	kaderovereenkomst samenwerking				
Mercosur			overeenkomst institutionele samenwerking			

23

3) INTERPARLEMENTAIRE VERGADERINGEN EP/PARLIAMINO	1974 Bogota 1975 Luxemburg 1977 Mexico 1979 Rome 1981 Bogota 1983 Brussel 1985 Brasilia 1987 Lissabon 1989 San José	Sevilla		Sao Paulo		Brussel
---	---	---------	--	-----------	--	---------

24

**BIJLAGE III-1 : HANDELSBETREKKINGEN TUSSEN
DE EUROPESE UNIE EN LATIJNS-AMERIKA**

Bestemming Latijnsamerikaanse uitvoer

	1980				1992		
	1e	2e	3e		1e	2e	3e
Brazilië	EU	LA	VS		EU	AML	VS
Panama	VS	LA	EU		EU	VS	AML
Chili	EU	LA	VS		EU	AML	VS
Peru	VS	EU	LA		EU	VS	AML
Colombia	EU	VS	LA		VS	EU	LA
Ecuador	VS	LA	EU		VS	LA	EU
Mexico	VS	EU	LA		VS	EU	LA
Venezuela	VS	EU	LA		VS	LA	EU
Costa Rica	VS	LA	EU		VS	EU	LA
El Salvador	LA	VS	EU		VS	LA	EU
Honduras	VS	EU	LA		VS	EU	LA
Guatemala+A44a	LA	VS	EU		LA	VS	EU
Nicaragua	VS	EU	LA		LA	VS	EU
Bolivia	LA	VS	EU		LA	EU	VS
Paraguay	LA	EU	VS		LA	EU	VS
Uruguay	LA	EU	VS		LA	EU	VS
Argentinië	EU	LA	VS		LA	EU	VS

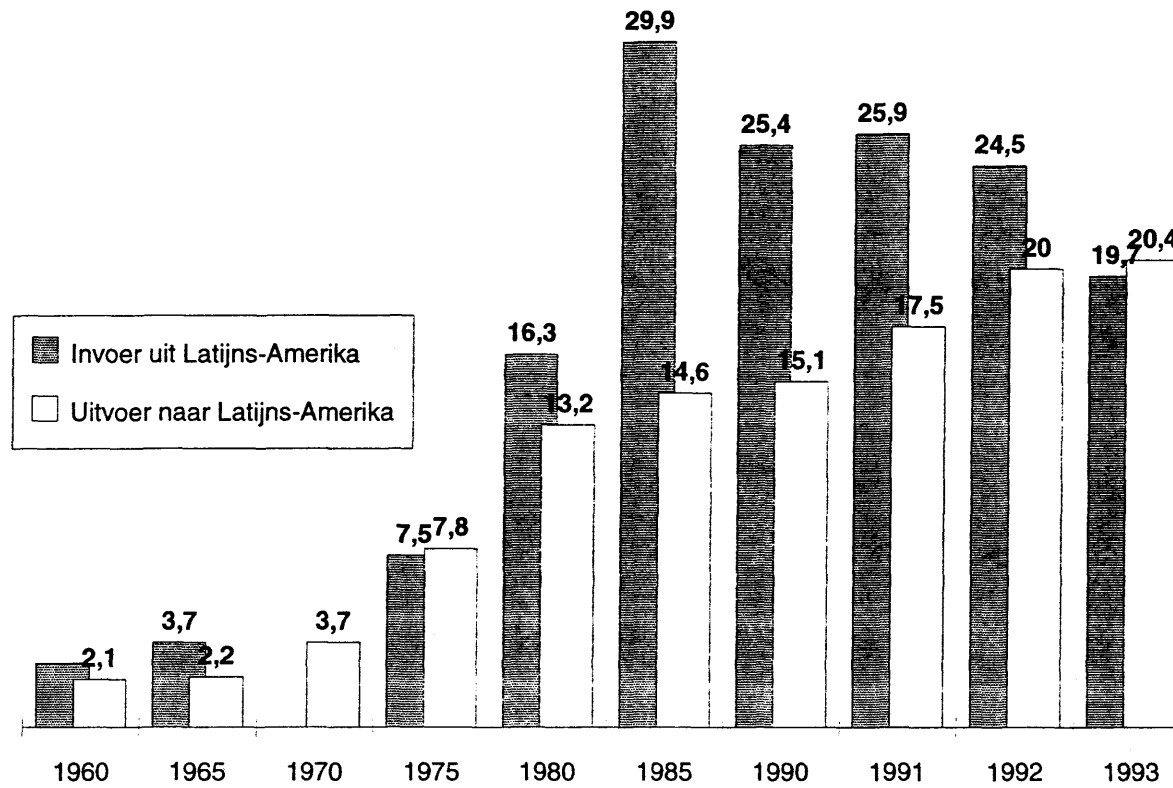
Bron: CONTRADE.

Herkomst Latijnsamerikaanse invoer

	1980				1992		
	1e	2e	3e		1e	2e	3e
Brazilië	VS	EU	LA		VS	EU	LA
Colombia	VS	EU	LA		VS	LA	EU
Ecuador	VS	EU	LA		VS	EU	LA
Mexico	VS	EU	LA		VS	EU	LA
Venezuela	VS	EU	LA		VS	EU	LA
Costa Rica	VS	LA	EU		VS	LA	EU
El Salvador	LA	VS	EU		VS	LA	EU
Honduras	VS	LA	EU		VS	LA	EU
Panama	VS	LA	EU		VS	LA	EU
Guatemala	VS	LA	EU		VS	LA	EU
Nicaragua	LA	VS	EU		LA	VS	EU
Bolivia	LA	VS	EU		LA	VS	EU
Chili	LA	VS	EU		LA	EU	VS
Paraguay	LA	EU	VS		LA	EU	VS
Peru	VS	EU	LA		LA	VS	EU
Uruguay	LA	EU	US		LA	EU	VS
Argentinië	EU	VS	LA		LA	EU	VS

Bron : COMTRADE.

BIJLAGE III 2
DE HANDEL VAN DE EU MET LATIJS-AMERIKA
(miljard ecu)

BIJLAGE III-3
ONTWIKKELING VAN DE HANDEL NAAR SECTOR, TUSSEN DE EU EN DE BELANGRIJKSTE LATIJNS-AMERIKAANSE REGIO'S
(MLN ECU)

REGIO'S	SECTOREN	Europese Unie (1)			
		1985	1990	1993	1994
Latijns-Amerika		11.285	9.995	10.729	
	Grondstoffen, brandstoffen, olieën, vetten, en was	in US \$	in US \$	6.751	
	Industrieprodukten	118.364	21.407	27.536	
	Overige	1.480	1.462	1.207	
	Handel totaal	45.875	41.270	46.223	56.352
Mercosur	Voedingsprodukten, dranken en tabak	7.028	5.438	5.781	
	Grondstoffen, brandstoffen, olieën, vetten, en was	4.573	3.902	3.230	
	Industrieprodukten	6.694	9.041	11.968	
	Overige	602	577	386	
	Handel totaal	18.897	18.959	21.365	27.692
Andesgroep	Voedingsprodukten, dranken en tabak	1.999	1.557	2.032	
	Grondstoffen, brandstoffen, olieën, vetten, en was	4.665	2.098	1.735	
	Industrieprodukten	4.319	3.687	4.472	
	Overige	417	414	376	
	Handel totaal	11.400	7.756	8.614	10.011
Midden-Amerika	Voedingsprodukten, dranken en tabak	1.227	1.212	1.154	
	Grondstoffen, brandstoffen, olieën, vetten, en was	274	180	177	
	Industrieprodukten	1.696	1.174	1.603	
	Overige	70	41	36	
	Handel totaal	3.267	2.607	2.970	2.438
Mexico	Voedingsprodukten, dranken en tabak	215	692	583	
	Grondstoffen, brandstoffen, olieën, vetten, en was	4.635	1.632	1.018	
	Industrieprodukten	2.883	4.366	6.423	
	Overige	208	136	188	
	Handel totaal	7.941	6.826	8.212	9.385
Chili	Voedingsprodukten, dranken en tabak	396	730	639	
	Grondstoffen, brandstoffen, olieën, vetten, en was	380	476	528	
	Industrieprodukten	1.679	2.402	2.477	
	Overige	84	167	117	
	Handel totaal	2.540	3.776	3.761	4.319

(1) : Europese Unie (12 Lid-Staten)

Bronnen: IRELA, COMEXT-DATABASE, Bruxelles-Luxembourg; IRELA

BIJLAGE IV-1

AANDEEL VAN LATIJNS-AMERIKA IN DE INTERNATIONALE INVESTERINGSSTROMEN

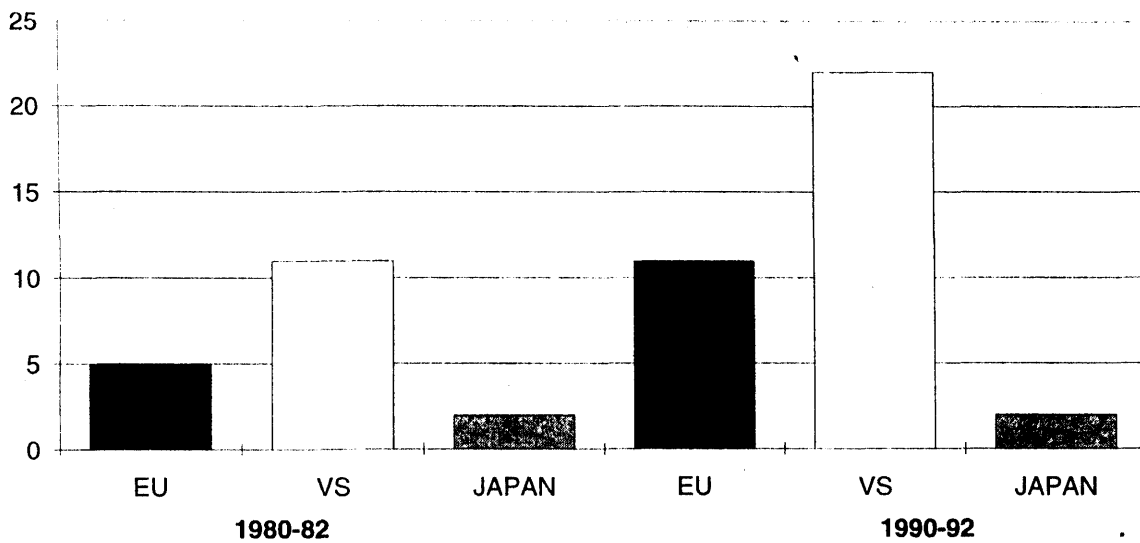
	1976-80	1981-85	1986-90	1991	1992	1993
netto-stromen in miljard USD (jaargemiddelden)						
Directe stromen DBI	39,5	43	162,8	184,5	173,5	173,4
Alle ontwikkelingslanden	5,7	15,3	14,6	30,4	39,9	53,4
Azië	2	3,8	5,9	14	19,8	28,5
Latijns-Amerika	3,5	4,5	5,2	10,1	13,5	17
Oost-Europa	0	0	0,2	2,5	3,4	5

Relatief aandeel van Latijns-Amerika in totaal DBI						
	1976-80	1981-85	1986-90	1991	1992	1993
	8,9	10,5	3,2	5,5	7,8	9,8
Aandeel van Latijns-Amerika in de netto-stromen naar alle ontwikkelingslanden						
	61,4	29,4	35,6	33,2	33,8	31,8

Bron : Bureau des Réglements Internationaux.

BIJLAGE IV-2

**DIRECTE BUITENLANDSE INVESTERINGSSTROMEN
NAAR LATIJNS-AMERIKA EN DE CARAÏBEN IN MILJARDEN US \$.**

GROEI %

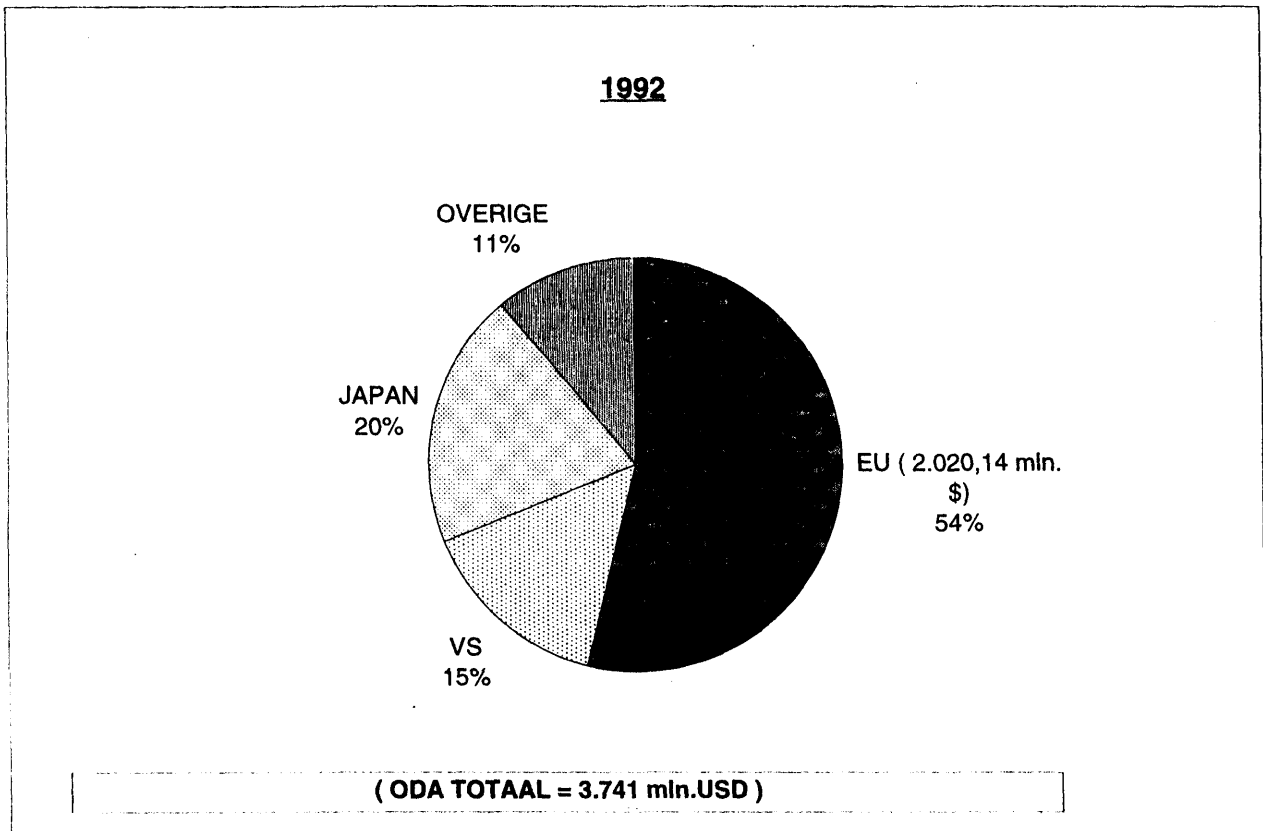
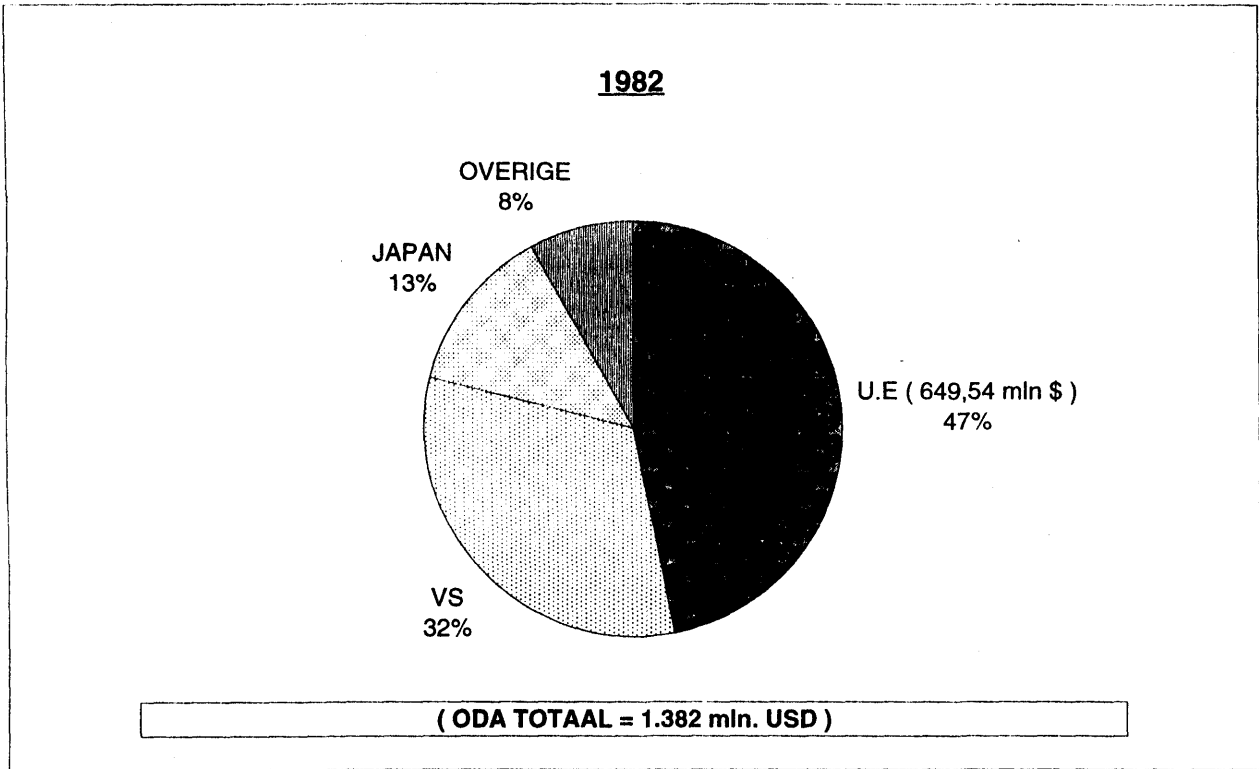
Noot : In deze cijfers zijn de directe buitenlandse investeringen naar belastingvrije centra opgenomen, waarvan het niet mogelijk is het land van oorsprong of bestemming te bepalen; zij dienen dan ook met de nodige voorzichtigheid te worden gehanteerd.

Bron: IRELA naar OESO en Lid-Staten

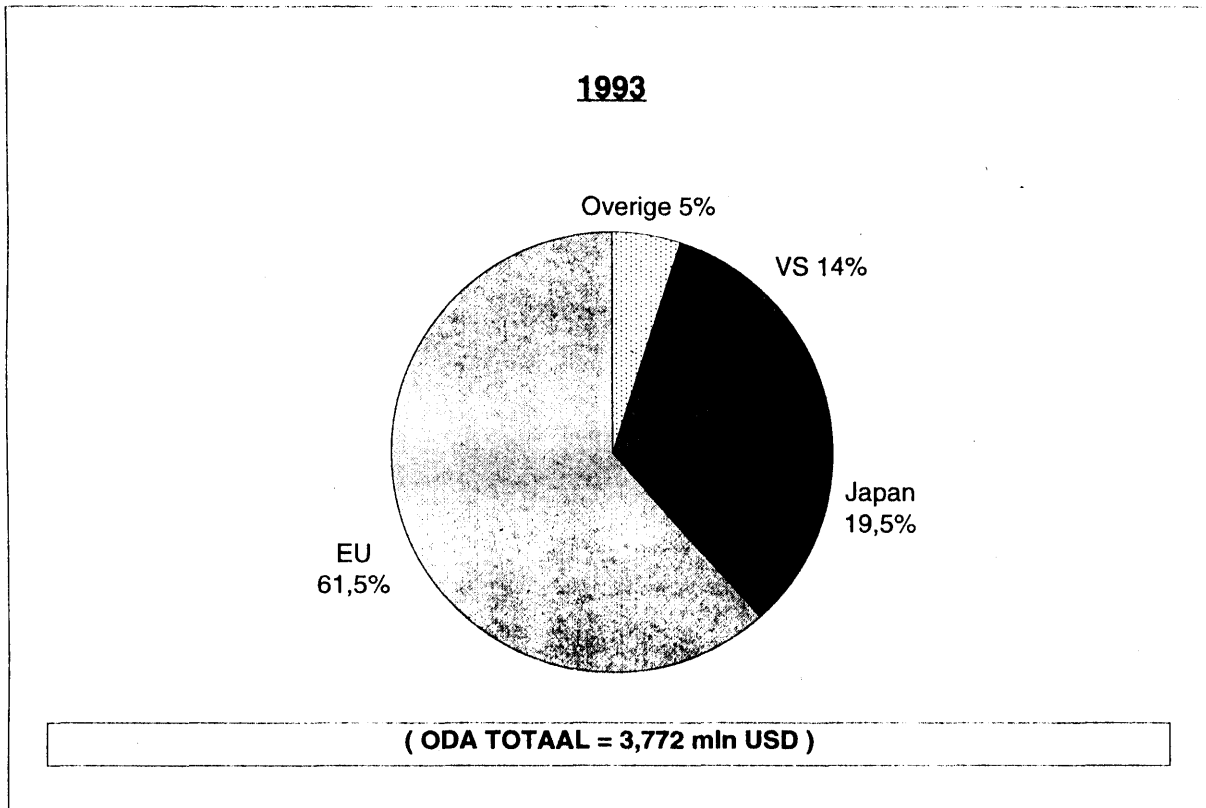
BIJLAGE IV - 3

AANDEEL VAN DE EUROPESE UNIE IN DE OFFICIËLE ONTWIKKELINGSHULP (ODA) AAN LATIJNS-AMERIKA

(gebaseerd op bilaterale ODA, netto uitgaven)

AANDEEL VAN DE EUROPESE UNIE IN DE OFFICIËLE ONTWIKKELINGSHULP (ODA) AAN LATIJNS-AMERIKA
(bilaterale ODA, netto uitgaven)

BIJLAGE V-1 SAMENWERKING EUROPESE UNIE - LATIJNS-AMERIKA

**DE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VAN DE EUROPESE UNIE
EN LATIJNS-AMERIKA**

Verdeling naar sub-regio en periode (vastleggingen in mln ecu)

	1976-83	1984-89	1990-93
Midden-Amerika	154,2	447,8	478,1
Andes-regio	113,1	361,9	429,2
Mercosur-landen	10,6	63,5	175,5
Rest van Latijns-Am.	12,8	112,2	164,5
Regio Latijns-Am	24,1	37,4	106,7
Totaal L-A	314,8	1022,8	1354

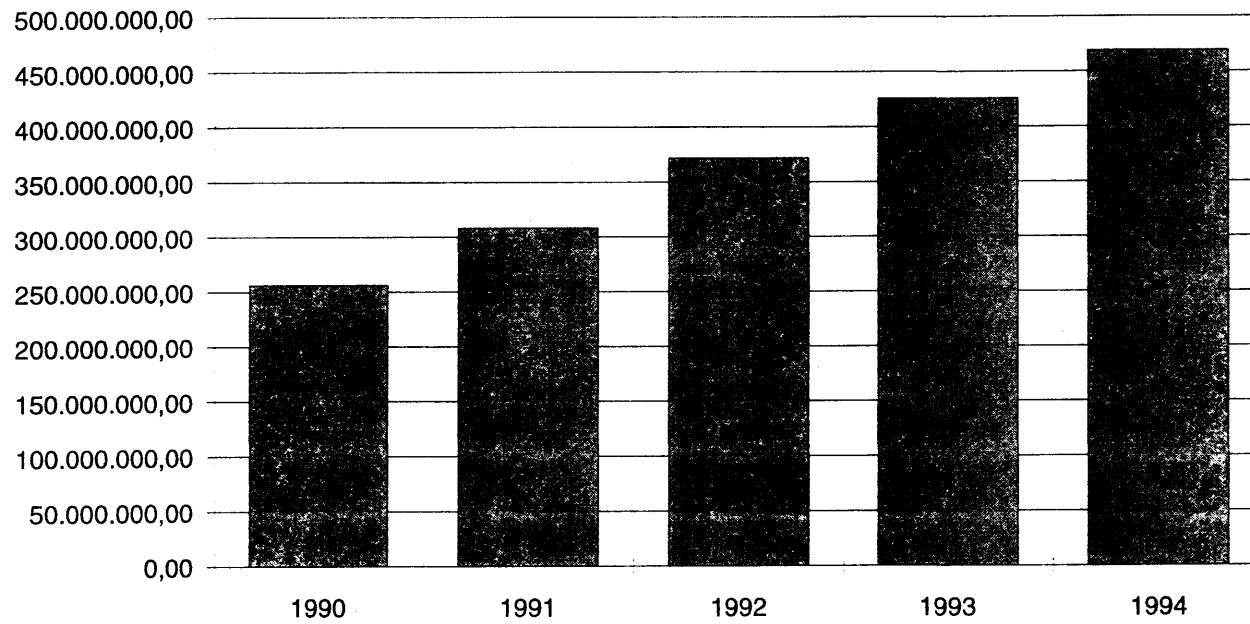
Gemiddelde jaarlijkse stromen naar sub-regio en periode (mln ecu)

	1976-83	1984-89	1990-93
Midden-Amerika	19,3	74,7	119,5
Andes-regio	14,1	60,3	107,3
Mercosur-landen	1,3	10,6	43,9
Rest van Latijns-Am.	1,6	18,7	41,1
Regio Latijns-Am.	3	6,2	26,7
Totaal LA	39,3	170,5	338,5

Bron: Europese Commissie, alle vormen van hulp aan de ontwikkelingslanden van Latijns-Amerika en Azië
Statistische bijlage bij het 17e jaarverslag. Brussel, 20 oktober 1994.

BIJLAGE V-2

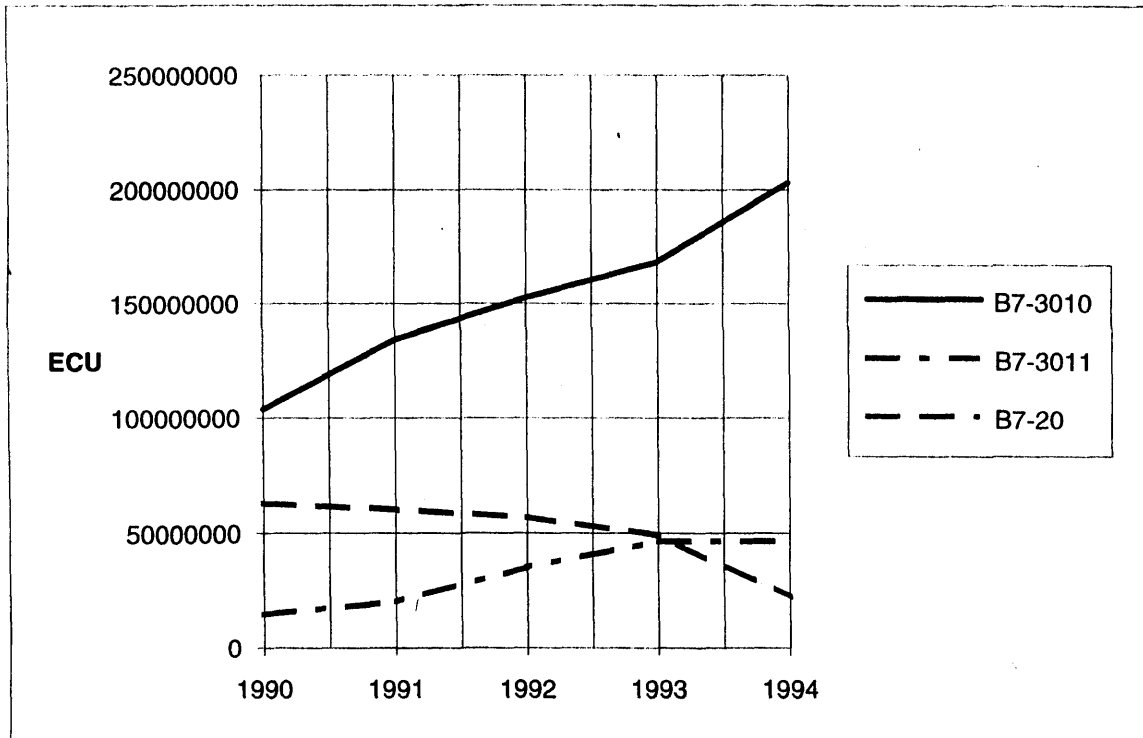
VASTLEGGINGEN (ALLE BEGROTINGSLIJNEN) TEN GUNSTE VAN
LATIJNS-AMERIKA (1990 - 1994)

33

BIJLAGE V-3

VASTLEGGINGEN TEN GUNSTE VAN LATIJNS-AMERIKA VAN 1990 - 1994: ONTWIKKELING VAN DRIE SPECIFIEKE BEGROTINGSLIJNEN

- B7-3010: Financiële en technische samenwerking
- B7-3011: Economische samenwerking
- B7-20: Voedselhulp

BIJLAGE VI: SAMENWERKING TUSSEN DE EUROPESE UNIE EN LATIJNS-AMERIKA VAN 1996 TOT 2000. VOORGESTELDE GROTE LIJNEN EN PRIORITEITEN: BESCHIKBARE BEGROTINGSLIJNEN

THEMA'S HOOFDLIJNEN	REGIONALE INTEGRATIE	ONDERWIJS EN OPLEIDING	BEHEER VAN INTERDEPENDENTIES(N/Z)
INSTITUTIONNELE BIJSTAND	B7-5020	B7-5230 B7-5041 B7-5040 B7-5080	B7-5041 B7-5040 B7-5080
STRIJD TEGEN ARMOEDE EN UITSLUITING		B7-3010 B7-3020	
STEUN VOOR ECONOMISCHE HERVORMINGEN CONCURRENTIE- VERMOGEN			B6-8200 B6-6224
		B7-3011 B4-1041	

- B7-3010 Financiële en technische samenwerking
- B7-3011 Economische samenwerking
- B7-3020 Hulp aan vluchtelingen
- B4-1041 Energie
- B7-5020 Samenwerkingsovereenkomsten
- B7-5040 Milieu in ontwikkelingslanden
- B7-5041 Tropisch bos
- B7-5076 Wederopbouw
- B7-5080 Drugsbestrijding
- B7-5230 Democratisering en mensenrechten
- B6-6224 Wetenschap en technologie voor ontwikkeling
- B6-8200 Wetenschappelijke samenwerking

ISSN 0254-1513

COM(95) 495 def.

DOCUMENTEN

NL

11

Catalogusnummer : CB-CO-95-550-NL-C

ISBN 92-77-95199-0

Bureau voor officiële publikaties der Europese Gemeenschappen

L-2985 Luxemburg

36